

MAGYAR SIKETNÉMA - OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK” HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elsején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:

Kegler Ferenc egyesületi v. titkár,
Körmöcbánya, Snk. intézete.

Kiadó és lap tulajdonos:

a Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.

Kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Festetics-utca 3. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat

Borbély Sándor elnökhöz küldendő
Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre:
tagoknak 7, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
egyesületi pénztárnok nevére küldendők
Sopron, Siketnémák intézete.

MEGHIVÓ.

A Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének

Vácson, a siketnémák kir. orsz. intézetében*) szeptember 23-án délelőtt 9 órakor

lesz a

XV. RENDES KÖZGYÜLÉSE.

E gyűlésre egyesületünk tagjait tisztelettel meghívjuk. — Külön meghívót nem küldünk.

TÁRGYAK:

1. Elnöki megnyitó.
2. Jegyzőkönyvhitelesítők kiküldése.
3. A titkár évi jelentése az egyesület állapotáról és működéséről.
4. A szerkesztő jelentése az egyesület lapjáról.
5. Siketnéma oktatásügyünk viszonya a gyógypaedagógiai oktatáshoz.
6. Az egyesület kebelében létesítendő könyvkiadó vállalat szervezése.
7. Az évi zárószámadás és a Borbély S. féle irodalmi alapítvány vagyoni álladé-
kának megvizsgálása.
8. A költségvetés megállapítása.
9. Indítványok. (A közgyűlés előtt legalább
8 nappal írásban benyújtandók. 31.§.d.)
10. Tisztviselők, választmányi tagok és
számvizsgálók választása. (17. 24. 25.§.)
11. Szerkesztő, rovatvezetők, kiadóhivatali
intéző választása.
12. A XVI. rendes közgyűlés helyének
megállapítása.

Vác, 1917. augusztus hó 10-én.

Borbély Sándor, elnök.

Záborszky Árpád, titkár.

*) 22-én d. u. 3 órakor ugyanott választmányi gyűlés, utána előértekezlet;
este 8 órakor pedig Cházár serleg ünnepély lesz.

Tájékoztatás. A siketnémák váci intézetének tanári testülete közgyűlésünk alkalmára helyi-bizottsággá alakult és az elszállásolásra s a Cházár serleg ünne-
pélyre vonatkozó tudnivalókat köriratban fogja közölni a tagtársakkal. Ide vonat-
kozó esetleges kívánságok szeptember 15-ig közlendők Vaifer Ferenc kollégával,
mint a helyi bizottság elnökével.

HIVATALOS RÉSZ.

Kivonat Egyesületünk alapszabályaiból. 1. §. Címe: „Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete.” Székhelye mindenkor az elnök lakóhelye. Pecsétjén az egyesület címe és alapítási éve jelöltetik meg.

2. §. Célja: A siketnéma-oktatásügy fejlesztése és felvirágoztatása. Közvetve a siketnémák szellemi és anyagi ügyeinek felkarolása. A siketnémák gyámolítására alakult egyesületek erkölcsi támogatása. A kartársi együttérzés ápolása. A tagok erkölcsi érdekeinek, társadalmi és anyagi helyzetének gondozása és javítására való munkálkodás.

5. §. Rendes tag lehet a magyar siketnéma-intézetekben (iskolákban) működő minden tanerő, valamint minden — bár nem működő — tanférfi vagy nő, ha siketnéma-oktatásra képesítve van és erkölcsileg kifogás alá nem esik.

6. §. Pártoló tag lehet minden tanügv-barát, aki egymás után következő 3 éven át évenként legalább 10 korona pártoló tagsági díj fizetésére kötelezi magát és erkölcsileg kifogás alá nem esik.

8. §. A rendes és pártoló tagokat egy rendes tag írásbeli ajánlatára a választmány veszi fel. A tiszteletbeli tagokat a választmány ajánlására a közgyűlés választja.

13. §. A rendes tag az egyesület pénztárába 5 korona évi tagsági díjat fizet. (Pártoló tag l. 6. §.)

*

Egyesületünk választmánya I. évi április hó 3.-án Vácott gyűlést tartott, amelyen részt vettek: Klis Lajos tb. elnök, Borbély Sándor elnök, Bihari Károly dr., Váradi Zsigmond, Sztotfrid József, Vatter Ferenc választmányi tagok, Kegler Ferenc szerkesztő, Záborszky Árpád titkár, Simon József jegyző és több egyesületi tag.

A gyűlést Borbély Sándor elnök nyitotta meg s legelsőbbben is hálás kegyelettel emlékezett meg dicsőségesen uralkodó I. Ferenc József apostoli királyunk elhunytáról, ki fejedelmi adományával adta tanujelét a siketnémák sorsa iránti kegyes érdeklődésének; majd bejelentette, hogy új királyunkat, IV. Károlyt a kabinetiroda útján az egyesület nevében alattvalói hódolással köszöntötte. Ezek után mély részvétellel emlékezett még meg Fáklya Károly ungvári kartársunk elhunytáról, kinek emlékezete a jegyzőkönyvben megörökített.

Záborszky Árpád titkár a múlt évi közgyűlés és a legutóbbi választmányi gyűlés jegyzőkönyvének bemutatása után jelentette, hogy az egyesület irattárát Istenes Károly volt titkártól átvette az egyesület eredeti alapszabályaival együtt, mely utóbbiak biztonságba helyezése szempontjából javasolta, hogy azok és az egyesület egyéb értékeinek számára egy Safe Deposit béreltessék, mit a választmány elfogadott. Jelentette továbbá a titkár, hogy az egyesület eddigi összes jegyzőkönyveit a pénztár terhére beköztette; a XIV. rendes közgyűlés határozata értelmében a budapesti siketnémák

intézete igazgatóságának és tanári testületének a közgyűlés megtarthatása körüli fáradozásáért, a vakok kir. intézete igazgatóságának a vendégszobák átengedéseért az elnökség köszönetet mondott. Az elnökség a tagdíjak beszédésére vonatkozólag körlevéllel fordult a bizalmi férfiakhoz, hogy azok beszédését a jól bevált ú. n. „szegedi módszer” szerint eszközöljék tovább is, a pénztárhoz azonban csak január és június 1.-én továbbítsák. A tiszti cím- és névtár részére az egyesületről szóló adatok beküldettek a statisztikai hivatalnak. Ezzel kapcsolatban a választmány elhatározta, hogy az egyöntetűség céljából hívja fel az elnökség az igazgatók figyelmét — a bizalmi férfiak útján — a címek és címzések szükséges egyöntetű használatára. Gyömörey Alfonznak az írástudatlan katonák részére írott ABC-és könyve visszaküldetett. A Verein Österreichischer Taubstummenlehrer elnöksége értesítettett, hogy egyesületünk tagjairól való közleményeik csak úgy jelenjenek meg szaklapjaikban, amint azt nemzeti önállóságunk kidomborítása megköveteli, amire a külföldi lapokba dolgozó kartársak figyelmét az egyesület elnöksége külön is fel fogja hívni. Az Állami Tisztviselők Orsz. Egyesületébe való belépésünk oly módon nyert elintéztet, hogy abba egyesületünk mint pártoló tag léphet be. A Borbély S.-féle irodalmi alapítványról szóló alapítólevelek hitelesítés céljából elküldettek az érdekelteknek. Wlassics Gyula dr. báró dísztagunkat, bárói méltóságra emelése alkalmából az elnökség átiratban üdvözölte, amelyre szívélyes köszönő válasz érkezett. Vatter igazgató özvegyének és a frankfurti tanári testületnek Vatter igazgató elhunytá alkalmából az egyesület részvétét fejezte ki. Kérést intézett az elnökség az Á. T. O. E.-hez, hogy tájékozódjék az 1917. évre kilátásba helyezett státusrendezésről, amire a nevezett egyesület kielégítő választ adott.

A tanárképzés reformjának elkészítésére kiküldött bizottságot felkérte a választmány, hogy az eddigi tervek és munkálatok egybevetésével június 1.-éig egy új tervezetet dolgozzon ki.

Időszerűtlensége miatt a béke idejére halasztatott az ifjúsági körök és cserkészcsapatok szervezési munkája, a korpótlékok egysegésítése, az igazgatóhelyettesek és a Cházár András-utca ügye.

Az 1916. évi április hó 16.-án tartott v. gyűlés határozata szerint megírandó volt a magyar siketnéma-oktatás bibliográfiája, melyet az egyesület saját költségén adna ki. E határozat felszínre vetésével jelentette a titkár, hogy tudomása van Borbély S. egyesületi elnök ily munkájának készülésétől. A jelentés tudomásul vétele után Bihari Károly dr. bemutatta a magyar siketnéma-oktatásügy irodalmáról elkészített repertóriumát s indítványozta, hogy az egyesület a saját kebelében létesítsen egy könyvkiadó-vállalatot, mit a választmány elfogadott s annak megszervezésére Borbély S., Klis L., Bihari Károly dr. és Záborszky Árpád titkárt kérte fel; az egyesület elnökségét pedig megbízta, hogy tájékozódjék a tagtársak között: kik és mennyien lennének hajlandók anyagilag is támogatni az egyesületnek e vállalkozását.

Részletesen beszámolt még a titkár a siket katonák ügyéről is, amiről alább teszünk említést.

A pénztárnok jelentését a gyűlés — a háború okozta kedvezőtlen postaforgalom miatt — nélkülözte.

Kegler Ferenc szerkesztő jelentette, hogy a lapkiadás pontos, a leltár a kiadó által elkészítettett, a nyomdai költség ívenként az eddigi 87 koronáról 94 koronára emelkedett, mit az általános drágaság és a munkabérek tetemes emelkedése indokol.

A Gácsér József-féle emlékfüzetek árából felmaradt 103 koronát a pénztárba utalta a választmány.

Az idei közgyűlés helyéül a választmány Vácot jelölte meg, s annak idejét június hó végére tűzte ki, amit a közbejött akadályok miatt az elnökség szeptember 23-dikára tolt ki.

A választmány a rendes tagok sorába iktatta Révász Kálmán ungvári kartársat, az elhalálozott Adamesik István és Fáklya Károly tagtársakat pedig törölte.

Tárgyalta még a választmány Gyömörey Alfonznak többrendbéli indítványát, miket azonban nem fogadott el. A jegyzőkönyv hitelesítői Bihari Károly dr. és Váradi Zsigmond voltak.

A siket katonák ügye. Egyesületünk elnökségének a siket katonák tanítása érdekében még 1915 május hó 6.-án tett kezdeményező lépésére, majd pedig a múlt évi közgyűlésünk határozata alapján a választmány által is tovább szorgalmazott munkálkodásra s a vezetőség által személyesen beadott memorandumra a háborúban megsiketült katonák sorsa a Vöröskereszt-Egyesület közbenjárásával az arra egyedül illetékes tényezők, a siketnéma-intézeti tanárok kezébe tétetett oly módon, hogy az egyes katonai parancsnokságok ily beteg katonáikat azokban a városokban gyűjtik össze, amelyekben siketnéma-intézetek vannak, ahol is azok megfelelő tanításáról tagtársaink gondoskodnak. Így a femesvári katonai parancsnokság Szegeden,* a budapesti és kassai Budapesten, a pozsonyi Sopronban és Pozsonyban, a nagyszebeni kolozsvárott helyezi el beszédhibás és siket katonáit. E városok mindegyikében egy-egy tanfolyamunk működik, ahol tagtársaink pusztá hazafiságból és emberszeretetből teljesen díjtalanul tanítják s adják vissza a társadalomnak

* Ide vonatkozóan aug. 21.-én az alábbi tudósítást kaptuk: „Említettük lapunk előző számaiban, hogy a szegedi kartársak március 18.-a óta 25 megsiketült és beszédhibás lett katonát részesítettek megfelelő oktatásban és kezelésben. Az oktatás 4 csoportban történt és mindenik csoport napi 2—2 órai oktatást nyert. Amidőn erre a szegedi intézet testülete hazafias érzéstől indítva és a szünidőt is feláldozva vállalkozott, előre is kijelentette, hogy sem anyagi, sem erkölcsi elismerésre nem reflektál. Ezért igen kényszerűen érintette a testületet, hogy a katonai hatóság július hó második felében, anélkül, hogy erről az intézetet értesítette volna, vagy eljárásának okát adta volna, a megsiketült és beszédhibás katonákat az oktatás elől egyszerűen elvonta. Valóban sajnáljuk azokat a szerencsétleneket, kik a hazáért való küzdelemben veszítették el legértékesebb érzékszervük egyikét s a „hálás“ nemzet még azt is megtagadja tőlük, hogy elsajátíthassák azokat a képességeket, melyek birtokában súlyos veszteségük enyhíthető és melyek nélkül családi körükben is mindig csak félembereknek fogják magukat érezni. K—g.”

s az életnek a háború e hajótöröttjeit. E tanfolyamokat látogató siket katonák számáról részletesebb tájékoztatást következő számban adunk. A siket katonák tanítása körüli munkájukért eddigelé Völker József és Istenes Károly tagtársaink kaptak legfelsőbb kitüntetést.

Egyesületünk könyvkiadó-vállalata. Egyesületünk választmánya f. évi április hó 3.-án tartott gyűlésén Bihari Károly dr. választmányi tag indítványára kimondotta, hogy az egyesület kebelében könyvkiadó vállalatot szervez, illetőleg munkatervébe a szak-
könyvek rendszeres kiadását is beveszi. A vállalat megszervezésére egy bizottságot küldött ki s az egyesület elnökségét pedig megbízta, hogy kötelező nyilatkozatok útján biztosítsa a tervezett vállalat megindítását. Az elnökség a nyilatkozatokat kiküldte a tagokhoz, hogy az anyagi támogatás biztosításával a tervezett vállalatot minél előbb megindíthassa. A nyilatkozatok nagy része jórészt minden otthon lévő tagtársunk által aláírottan visszakerült az elnökséghez s ha a jelentkezés továbbra is ily arányban halad, lehet rá reményünk, hogy e vállalatunkat a közel jövőben megindíthatjuk, amivel mindenesetre nagy lépéssel fogjuk előbbre vinni hazánk siket-néma-oktatásügye irodalmának ügyét. Z.

A mi szemináriumunk.

Egy olyan dologról kívánok írni, ami nincs, de amelyről sokan, talán mindnyájan kívánjuk, hogy legyen — mert szükség van rá. A siketnémák tanítására képesítő intézményünk *gyógypedagógiai képző* címén ismeretes. Ez a képző legújabb szervezetében háromféle módszerű és háromágú képesítés adására vállalkozik. Erre *legalább* is kellene három év, de a szervezet csak kettőt kíván, a valóság pedig leszorítja ezt a kevés képzési időt is egy évre.

No hát — tisztelt szakemberek és tanácsot adó urak! — ez nem elég idő. Régóta érezzük a képesítési szervezetnek ezt a gyöngye pontját. Tettünk is kísérletet a javítás felé. De a tanulnivalókat nem kevesbíthetjük, a képzési időt pedig nem sikerült eddig felemelnünk. Elértük azonban azt, hogy *a hiányok pótlására szánt szemináriumi gyakorlatok* céljára a lefolyt tanév közepe táján a miniszter úr megbízott egy szakembert, aki végzi is azt a munkát, úgyv. ahogy az ő szakmunkássága neki a legjobbnak, a legszükségesebbnek megjelölte azt. A kérdés azonban még továbbra is fennmarad, hogy t. i. elérjük-e így akár a siketnémák, akár a vakok leendő tanárjának szükséges, kívánatos, bővebb és biztosabb szakkiképzését?

Az a véleményező testület (a képző tanári kara), midőn a nem elég kiképzés pótlására felvetette, ajánlotta és megkapta a szemináriumi gyakorlatok végzésére való alkalmat, abban a tudatban volt, hogy ezzel nem egy új foglalkozási ágazatot akar teremteni; és nemcsak a tanulmányi idejét akarja növelni, az amúgy is igen-igen elfoglalt jelölteknek, hanem a szó szoros értelmében *hézagot pótló*,

az eddigi elméletet gyakorlati vonatkozású ismeretekkel kívánja a jelölt tudását világosabbá, erősebbé tenni.

Én úgy látom, hogy az óhajtott céltól vagy messze elmaradtunk, vagy más irányban távolodtunk el, de a cél felé nem jutottunk. A valóságból mások is meglátják ezt — talán később.

Én is egyik előadója vagyok a képzőnek. A feladatom nagysága, a tanulmányi idő esekélyisége s a jelöltek előzetes képzettsége ijesztoően parancsolják, hogy változtassunk már az eddigi szervezeten, mert nemcsak nem megyünk előre, de félni lehet, hogy hátracsúszunk — s ezt az egész ügy megsínyli holnap, holnapután láthatólag is.

Addig is, amíg képzőnknek az óhajtott szervezete megalkottnék, a szemináriumi gyakorlatokkal óhajtánám az ideiglenes megoldást, a javítást. És hogy *hasznát is vehessük* a már engedélyezett szemináriumi gyakorlatoknak, nagyjából ideírok egy-két idetartozó feladatot, melyet a siketnémák képzése érdekében jónak látok. (A másik két ág aztán tetszése szerint vonatkoztathatja ezt magára, vagy el is vetheti.)

Úgy képzeltem s képelem a szemináriumi gyakorlatokat, hogy a jelöltek a siketnémák megismerése, jellemzése, tanítása érdekében az eddiginél határozottabb célú megfigyeléseket tegyenek; több szakmunkát olvassanak; legalább kéthetenként egy-egy kijelölt célirányos írásbeli dolgozatot írjanak és szóbeli előadásokat is tartsanak.

Evégből az ifjak részére legelsősorban egy oly dolgozó szoba kellene, melyben az ő kezük ügyében bármely pillanatban rendelkezésre állhasson legalább is a magyar siketnéma-irodalom minden könyve, hogy ne kelljen esetleg egy hétig is várni az intézeti könyvtáros könyvtáróráját, amikor talán csak 3—4 drb könyvet vehet ki az illető ifjú. Itt legyen minden jelöltnek egy külön záros dolgozó asztala. A szemináriumi gyakorlatokat irányító tanárnak volna aztán a tiszte, hogy ezeket a könyveket fokozatosan megismertesse a jelöltekkel és számonkérje tőlük a könyvekkel való foglalkozás eredményét. Ennek a tanárnak volna tiszte a gyakorlati tanítások tanulmányának rendje, ú. m. osztály, tanár, tananyag, módszer, nevelés ügye, továbbá a gyakorlati tanítások megszerkesztése, megbírálása, kijavítása, útbaigazítás, tanács; végrehajtása, megbírálása stb. stb. Mert ahogy most van, — ne legyen bántó a szó! — majdnem csak a formát elégítheti ki, a lényegben azonban a végrehajtható jóig még sok hiányzik. (A mostani szervezettel többet, jobbat nem is lehet elérni, mint amit a példás lelkiismeretesség eddig is elért.) Tehát más szervezet kell, hogy a szükséges jobb eléressék.

A jelölteket kissé mentesíteni kell az eddigi nagyfokú irodai munkáktól. Ehelyett hetenként legalább 12 óra fordíttassék az ú. n. szemináriumi gyakorlatokra. Ez az idő és kíváncsalom csak a siketnémák tanításához szükséges képesítésre szól. Nem tőlünk függ, hogy a másik két ágazat kívánja-e ezt magának? Ha igen, akkor az eszközöket is kívánnia kell; ha pedig esetleg nem kívánná magának, akkor ne akadályozza a siketnéma ágazat kifejlődését, hogy

kiki folytathassa az ő mesterségét akadálytalanul, úgy, miként legjobb tudása és legjobb szándéka vezérli az ügy előbbrevitelében.

Még egy dolgot szóvá kell tennem, mert megöveződésem oly erős, hogy még az esetleges kellemetlenséget is elviselem érte.

Magamról szölok. Én az én fenti értelmezésem szerinti szeminárium gyakorlatok végzésére nem vállalkoznám a vakokra és a gyenge tehetségű tanulókra vonatkozólag; azért nem, mert *elégge nem értenék hozzá*, vagy legalább is azért nem, mert *vannak nálam nál ezidő szerint hozzáértőbbek és hivatottabbak e feladat elvégzésére*. Ebből tehát az következik, hogy körülbelül a másik két ágazat legkitünőbb képviselője sem oldhatja meg nekünk, a mi számunkra a fenti feladatot oly jól, mint ahogy mi végre tudnók hajtani azt.

Legjobb tehát, — hogy többet ne mondjak — ha kiki maga rendezi a maga szakkönyvtárát magának. Most, hogy itt van a szeminárium gyakorlatoknak egy fél éves multja után a beszámolás, itt van a tanév vége, nemsokára itt van a másik tanévnek a kezdete és állandóan napirenden van a képzőnk reformja: ezt a kérdést, habár csak nagyjából is, de szóvá kellett tennie valakinek a közérdekért, nehogy szemrehányás érje a hallgatagságot és visszaesés a tanítástügyünket.

Borbély Sándor.

Képzőnk s annak szemináriuma.

Szakköreinkben és szaklapjainkban már többször megfordult e kérdés, éppen azért, hogy ismétlésekbe ne essem, ez alkalommal eltekintek azoknak az indokoknak a felsorolásától, amelyek a szeminárium létjogosultságát és házagpótló voltát volnának hivatva igazolni. Annál kevésbbé kívánok ezekre rámutatni, mert hisz' annak létjogosultságát és házagpótló voltát már felettes hatóságunk is elismerte.

Ehelyett az a céloom, hogy pusztán a siketnémák oktatásmódja szempontjából rámutassak azokra a kívánalmakra, amelyek foglalkoztatnak akkor, mikor képzőnk meglévő szemináriumának *speciálisan szakszerű* voltára gondolok.

Hogy e tekintetben micsoda szükségleteket éreznek a testvér gyógy-pedagógiai intézeteknél működő kartársaim, annak megállapítása kizárólag az érdekelt kollégák törekvésére bízandó, mert hisz' a szakszerűség szempontjából csakis ők ismerhetik igazában e nem-beli kívánalmaikat.

Nehogy félre értessem, már itt hangsúlyozom azt a nyílt szándékomat is, hogy távol áll tőlem a gondolat, mintha ezzel a merev, szeparatistikus törekvések terére kívánnék lépni. Ezzel, azt hiszem, senki sem vádolhat meg éppen engem, aki már a multban is azon az állásponton voltam s most is hangsúlyozom, hogy képzőnk három tagozatától — bizonyos szükségszerűségi okok miatt — eelőre még el nem tekinthetünk. Emellett azonban azt sem hallgattam el soha s most is nyomatékosan hangsúlyozom, hogy ebben a szükségszerű helyzetben, illetve összetételben a legmesszebbmenőleg kell

gondoskodni arról, hogy az egyes ágakatok — szakkérdésekben — szigorúan az önmaguk célja érdekében fejlesszessenek.

Ebben a szükségszerű helyzetben ne azt tegyük folyton a mérlegre, — az ú. n. gyógypedagógiai oktatásügy minden vonatkozásában — hogy az egyik-másik ágazat keretein belül mi van, keresvén ezzel a szörszálhasogatásig menő pontos arányosságot, hanem azt kutassuk, hogy szakok szerint micsoda tényleges szükségletek várnak kielégítésre. *A szakszerűségi kívánalmak megállapíthatása, nemkülönbön pedig annak gyakorlati kivitele csak akkor lehet igazán szakszerű s közmegnyugtást keltő, ha az a legszűkebb értelemben vett szakemberek kohójából kerül ki s ugyanazok által is dolgoztatik fel.*

Az ilyen értelemben vett specializálódásnak akkor is érvényesülnie kellett volna, amikor képzőnk régen várt szemináriuma ténnyé vált. Maga az a körülmény, hogy az ténnyé vált, örvendetes körülmény, de mert a mai formájában teljesen nélkülözi az ágakatok szerinti szakszerűséget, azt csak ideiglenes jellegűnek kell hinnünk. Ilyennek hisszük ezt annál is inkább, mert hisz' azt — a jelen formájában való beillesztésre — felettes hatóságunk is csak próbaképen rendelte el. S ha ez így van, — aminthogy így van — akkor sohasem volt időszerűbb annak kutatása, hogy a képzőnk keretébe véglegesen beillesztendő szemináriumnak — a siketnémák oktatásmódja szempontjából — milyen legyen a formája, e formán belül a célja, rendeltetése s az ezt biztosító anyaga.

A formát illetőleg már itt hangsúlyozom, hogy a véglegesen beillesztendő szeminárium csak akkor fog igazában megfelelni szakszerűségi rendeltetésének, ha az ágakatok szerinti tagozottság minden kétséget kizárólag úgy rendeztetik, hogy minden egyes ágazat külön, vérbeli szakember útján képviselje a szemináriumot s annak szükségszerű gyakorlatait és studiumait.

Mielőtt a részletkérdésekre térnék át, nem hagyhatom figyelmen kívül annak a megállapítását sem, hogy a mostani szeminárium — anyagát tekintve — valójában nem is szeminárium, hanem inkább a gyermektanulmányozásnak az a része, amelyik a gyermeki intelligencia behatóbb kutatását célozza. Ez lehet s kell is, hogy egyik része legyen a szeminárium studiumainak és gyakorlatainak, de semmiesetre se tekinthető olyannak, mint amely teljesen kitöltethetné a szó igaz értelmében vett szemináriumnak egész keretét.

A szó igaz értelmében vett szeminárium célját és rendeltetését az alábbi három pont alatt próbálom meg határok közé szorítani.

I. A szeminárium studiumai. A szemináriumnak az volna az első rendeltetése, hogy azt az előadási anyagot, amit a hallgatók a szakelőadó tanároktól hallanak: *részeire boncolva, gyakorlatilag, közvetlenül s rendszeresen demonstrálva lássák a szemináriummal kapcsolatos megbeszéléseken.* Vagyis abba a nagy keretbe, amit az elméleti előadások során kell, hogy megformáljanak maguknak a hallgatók, amott mintegy belerajzolják vagy fessék, avagy pedig mozaikszerűen beleillesszék azt a változatos színű és mintájú képet, amely élethű mása pl. a siketnémák oktatásmódjának.

II. A szeminárium gyakorlatai. Az első pont alatti kíváncsian megfigyelően a szeminárium érdekkörébe volna utalandó a hospitálások kérdése is, nemkülönben pedig a gyakorlati tanításokra való előkészítés gondja is.

Ezt a két kérdést a következőképp vélem megoldhatónak a szeminárium keretein belül:

1. A hallgatók napi két óránál többet ne hospitáljanak. Ezt a maximum két órai hospitálási időt úgy kellene hasznosan értékesíteni (többtermelés) és az elmélettel szoros viszonyba hozni, hogy a képzési idő egyik felében *előre megállapított s kijelölt hospitálási tételek mellett hospitáljanak a hallgatók, még pedig: a szeminárium vezetőjének személyes ellenőrzése és irányítása mellett, helyszíni magyarázatainak demonstratív kíséretében.*

Az így tervszerűen vezetett és irányított hospitálást nyomon követné a harmadik órában a vitaszerű megbeszélés. A negyedik órát pedig oly értelemben használnák fel a hallgatók, hogy a látottakból és hallottakból leszűrődött test- és lélektani, neveléstani és módszertani gondolatokat írásbelileg rögzítenék meg, amiről persze számot is adnának a jelöltek.

2. Amikor aztán a fentebb vett irányítás és vezetés mellett elég készséget szereztek már a hallgatók oly irányban és értelemben, hogy tudják már azt, hogy mit, mire és hogyan figyeljenek hospitálás közben, ugyancsak előre kijelölt tétel szellemében, de már különösebb vezetés és irányítás nélkül végezzék hospitálásaikat a jelöltek.

Az így szerzett szemléleti ismeretek ugyancsak megbeszélésen volnának rendezendők. Az írásbeli feldolgozás ez esetben sem maradna el.

3. A hospitálások harmadik fokozata pedig olyképen volna gyakorlatilag hasznosítható, hogy előre kijelölt tétel megadása nélkül hospitálnának a hallgatók, de persze beszámolás kötelezettsége mellett. Ez volna hivatva biztosítani azt az önállóságot, amelyre már a tudatos munkára való előkészületnél is oly nagy szükség van. S egyben biztosíthatná az arról való meggyőződést is a számonkérésnél, hogy a hallgatók egyike-másika a gyakorlati érzéknek megmegnyilvánulása terén miként minősíthető, értékelhető.

Bár a hospitálások fentebb vázolt újabb rendszeréből a sorok között többé-kevésbé már az is kitetszik, hogy az eddigi szokástól eltérően hol és kinek a tanításain hospitáljanak a hallgatók, mégis kíváncsian látszik annak a feltárása is, hogy az elméletnek a gyakorlattal annyira kívánt szoros viszonyba való hozatala csak akkor biztosítható igazában, ha a képző gyakorlóiskolájában nemcsak az egyes osztályvezetők tanításait fogják a jövőben figyelni a hallgatók, hanem időnként *az érdekelt szakelőadó-tanárok és a szeminárium vezetője is be-bemutatnak a hallgatóknak egy-egy ú. n. mintatanítást.* Ezekből a mintatanításokból egy-egy olyan tervszerű sorozatot kellene összeállítani, amely sorozatban a siketnémák oktatásmódjának minden egyes fontosabb mozzanata fokozatos rendszerességgel fejeződnek ki. Szükség volna erre annál is inkább, mert közel

két évtizedes ezirányú gyakorlati tapasztalatom arról győzött meg, hogy a hospitálások ez idő alatti rendszere mellett ez a kérdés, illetve kíváncsi a legjobb akarat s a legnemesebb szándék mellett sem biztosítható.

Nehogy e meggyőződéssel félreértésekre adjak okot, magyarázatul kifejezésre juttatom a következőket: A mai helyzet ugy-e az, hogy a hallgatók minden harmadik héten kerülnek el a képző gyakorlatiskolájának egyik-másik és harmadik intézetébe, ahol aztán a hét öt napján osztályról-osztályra járva hospitálnak. Ezzel a hézagossággal hány oly értékes tanítási eljárást kellett megfigyeletlenül hagyniok, amelyre talán többé sor sem kerül. Nem volna-e elkerülhető ez a hézagosság akkor, ha a fentemlített mintatanításokból a javasolt tervszerű sorozat egybeállíthatnák s a gyakorlatban meg is valósíthatnák? Azt hiszem, hogy el volna kerülhető.

De tegyük fel, hogy ez a hézagosság egyébként is el volna kerülhető, nem lényegbe vágó hiba-e az, hogy a hallgatók — mintegy az év első felében — valójában azt sem tudják, hogy hospitálás közben mit, mire és hogyan figyeljenek, mert hisz erre elő sem voltak készítettek? Az kétségtelen ugy-e, hogy lényegbe vágó hiba, de megoldási módozatul azt is ajánlhatnák egyesek, hogy készítse elő erre a hallgatókat az a tanár, akinél hospitálnak. De vajjon elvárható-e, megkívánható-e ez az osztály vezetőjétől? Nem. Nem pedig azért, mert ha az osztály vezetője a hallgatók szakképzése érdekében minduntalan megszakítja tanítását a hospitálóknak nyújtandó magyarázatokkal, azt osztálya szenved meg. Hogy pedig ez a tanítási eredmény szempontjából mennyire nem kívánatos, azt fölösleges bővebben magyarázgatni.

De számoljunk azzal az eshetőséggel is, hogy a megoldásnak ez a formája nem válnék az osztály kárára. Ez esetben biztosítható volna-e az a kíváncsi, hogy a hallgatók tanítási rendszerünk egész módszerét fokozatos következetességgel építhetnék fel lelkükben? A válaszom megint csak az, hogy nem. Ennek illusztrálására a sok közül csak egy-két életből vett példára hivatkozom.

Gondoljon csak vissza kiki hallgatóéveire. Hányszor kellett eltöltenie hospitálással olyan órát, amikor az osztályban — szükség szerint — vagy írásbeli munkát végeztek a növendékek: másolván a tábláról, vagy emlékezetből az előző órák tanítási anyagát, vagy pedig előkészített számtani példát, avagy pedig fogalmazási gyakorlatot készítettek a gyermekek. Hogy az így eltöltött hospitálási idő milyen és mennyi értékű, azt kár kutatni.

De vegyük továbbá a jobbik esetet, hogy az ilyen órára hospitálni nem kerülnek el a hallgatók. Minden alkalommal olyan aktív tanítást hallgathatnak és láthatnak, amelyből leendő pályájukhoz szakszerűséget meríthetnek. Várhatunk-e ettől a szakszerűségtől rendszerességet és fokozatosságot oly értelemben, hogy abból tanítási rendszerünk minden egyes fontosabb mozzanata könnyedén és szemlélhetően legyen kiaknázható a jelöltek részéről szakképzésük érdekében? A felelet ismét csak az lehet, hogy nem, mert a 10—15 kézből jövő rendszer nélküli megfigyelni való anyag annyira szét-

forgácsolódnék a jelöltek agyában, hogy azt megemészteni és rendszerbe foglalni alig lennének képesek.

Avagy elképzelhető-e végül az, hogy akár fizikailag, akár pedig pszichikailag mindig úgy legyünk diszponálva, hogy mindig formás és figyelésre alkalmas tanítást tartsunk hospitálónk előtt akkor, amikor pl. a hét öt napján óráról-órára van hospitálónk? Ha csak nem akarunk minden áron nagyképűsködni lenni, el kell ismernünk, hogy nem.

Ismétlem, számos idevágó példát hozhatnék még fel, de nem akarok velük szükségtelenül hosszadalmas lenni. Helyettük inkább ezt hangsúlyozom: *Rendszert a hospitálások módszerébe is, még pedig olyat, amelynek révén tanítási eljárásunk minden lényegbe vágó mozzanata világosan, fokozatosan és könnyen szemlélhetően kerülhessen a jelöltek megfigyelési körébe!*

Ami most már a „szemináriumi gyakorlatok” cím alatt a gyakorlati tanításra való előkészítés módozatait illeti, álljanak itt a következők:

1. Támaszkodva a hallgatóknak az elméleti előadásokon szerzett elméleti és a hospitálások, nemkülönben pedig a szemináriumi gyakorlatok révén szerzett gyakorlati készségére, minden hallgató kapna egy-két tanítási tételt oly meghagyással, hogy azt a lehető legaprólékosan dolgozza ki, persze teljesen önállóan. Egy-egy ilyen dolgozat közös megbeszélésen volna megbírálandó, még pedig a szemináriumi gyakorlatokon belül.

2. Az így elkészített és szükség szerint javított és módosított tanítási tételeket aztán gyakorlatilag is megvalósítaná az érdekelt hallgató, de csak a szeminárium vezetőjének és az illetékes osztály tanárának jelenlétében. Nevezettek, hogy annál tanulságosabb legyen a kezdő tanítás, ott momentán igazítanak ki a jelölt kezdetleges tévedéseit és hibáit. Ez volna az ú. n. *próbatanítás*.

3. Az 1. és 2. pontok alatt vett előkészítés után kerülnének aztán a hallgatók az érdekelt szakelőadó-tanárok elé *gyakorlati tanításra*.

A „szeminárium gyakorlatai” cím alatt emlékszem meg végül arról is, hogy itt volna már az ideje annak is, hogy megteremtjük a kísérleti fonetikai laboratóriumot oly értelemben, hogy a kutatni vágyók belemélyedhetvén ennek szándékába, új utakat nyissanak a kiejtéstanítás sikeresebbé tétele érdekében. Ebben a tekintetben még a kezdő lépéseket se tettük meg, pedig közvetlen tapasztalatból mondhatom, hogy sok érdekes és értékes dolognak juthatnánk ezúton nyomára. A hamburgi fonetikai kongresszus megmutatta az utat, melyen haladnunk kellene. A hallgatók ezirányú foglalkoztatása is a szeminárium érdekkörében volna biztosítható.*

III. A szeminárium irodalmi kutatásai. A szeminárium gondoskodnék végül arról is, hogy a hallgatók megismerhessék a siketnémák oktatásügyének irodalmát is.

Az irodalom megismerésének pedig az legyen az általános

* V. ö. MSO. 1917. 94. I. A szerk.

célja, hogy a hallgatók, a céltudatos munkához szakműveltséget is szerezzenek, még pedig oly értelemben, hogy majdan maguk is képesek legyenek hasznos eszmékkel növelni és gazdagítani annak az oktatási ágnak az irodalmát, amelyre majdan elhívottnak.

Ezen cél érdekében elsősorban a mult irodalmát (levelek, szak-könyvek és folyóiratok) kellene felölelniök. Hámozzák ki a mult írásaiból különösen azokat a gondolatokat, amelyek még vagy egyáltalában nem, vagy nem eléggé próbáltattak ki a gyakorlatban, avagy pedig amelyek még ma is irányadó tényezői lehetnek a gyakorlatnak.

Ki volna hámozendó továbbá a mult írásaiból az is, hogy a siketnémák oktatásügye (hazai és külföldi) milyen fejlődési folyamaton esett át, mik voltak a fejlődés kútforrásai, vagy az esetleges időközi hanyatlásnak indítóokai.

A jelen irodalmát pedig (hazai és külföldi) oly irányban figyeljék elsősorban a hallgatók, hogy melyek azok a törekvések, amelyek a siketnémák oktatásügyét (belterjes és külterjes) a meglévő s kipróbált kereteken belül akarják jobbra és eredményesebbé tenni. A felmerült eszméket taglalva arra kellene rámutatni, hogy mennyiben életképesek azok s miként volnának azok megvalósíthatók a gyakorlat terén.

De nem volna szabad másodsorban elzárkózni azok elől a komoly és megfontolt törekvések elől sem, amelyek nem a mai keretekre támaszkodva óhajtják előbbre vinni oktatásügyünk bel- és külterjes fejlődését, hanem új utakat keresnek annak értékesebb tételére.

Amikor aztán az új törekvések fölötti elmefuttatás terén is elég otthonosaknak vélhetők már a hallgatók, arra kellene őket képesíteni, hogy egy-egy tartalmas szakkérdést (megjelölt vagy szabadon választott) ők maguk öltsenek írásbelileg formába. Had lássék ezekből az írásbeli munkákból, hogy kinek-kinek milyen az ítélőképessége szakszempontról s ki-kennyire képes a dolgok mélyébe belelátni és belehatolni s milyen az önállósága.

Az I—III. pontok alatt mondottakat egybevetve az volna most már a kérdés, hogy ezek a programszerű szemináriumi kívánalmak hogyan és mi módon volnának biztosíthatók képzőnk keretében?

1. A tervszerű program megvalósításának első kelléke, a hozzá szükséges időnek biztosítása. Ez pedig képzőnk mai szervezetében — amikor ténylegesen csak egy évvel rendelkezünk s emellett még a jelöltek olyan munkakört is be kell, hogy töltsenek, amely munkakör vagy egyáltalában semmi, vagy csak huszadrangú vonatkozásban áll a képzési kívánalmakkal — komoly formában nem biztosítható. Éppen azért azt a képzői szabályzat-tervezetet, amelyik a legilletékesebb fórumnál a háborúadta okok miatt akadt meg, sürgősen tető alá kell juttatni, még pedig úgy, *hogy ebben az új szabályzatban az ágazatok szerinti szakszerűségnek szem előtt való tartása mellett méltó tér biztosíttassék a szemináriumnak is.*

2. Az idő kérdésével egyformán fontos az a kérdés is, hogy

a szeminárium vezetése kire bízandó? Minden egyéb szempontot tekintet nélkül félretéve — ágazatok szerint külön-külön — olyan szakemberre volna az bízandó, aki úgy az elmélet, mint pedig a gyakorlat terén annyi készséggel rendelkezik, hogy tőle a hallgatók szemináriumszerű gyakorlati képzése eredményt biztosítónan volna várható. Az ilyen értelemben kiválasztott szemináriumi vezető az érdekelt előadó-tanárokkal állana szoros nexusban s tőlük kapná a szükséges instrukciókat is.

Tekintve, hogy a szeminárium vezetésével járó teendői annyira lekötnék, hogy ő csak mint egész ember volna képes megfelelni e nembeli hivatásának, őt az osztályvezetés gondja alól fel kellene szabadítani annál is inkább, mert oly időben volna nagyobbára elfoglalva a hallgatókkal, amikor egyébként is iskolai tanítás folyik. Az osztályvezetés gondja alól való felmentése persze nem azt jelentené, hogy egyáltalában ne tanítson, hisz' az ú. n. *mintatanítások* nagyobbára az ő vállára nehezednének. Ezeknek a mintatanításoknak a tartásával volna biztosítható az az elengedhetetlen kíváncsi, hogy ő, mint az eleven gyakorlatra előkészítő szeminárium-vezető, állandóan s tevőlegesen is gyakorlati szakember maradjon.

3. Itt van helyén annak a körülményesebb szövegátétele is, hogy közös képzőnk keretein belül miért nem maradhat egy közös kézből a szeminárium vezetése?

A szakszerű szeminárium céljáról és rendeltetéséről szólva arra már rámutattam, hogy *annak studiumai és gyakorlatai az elmélettel oly szoros viszonyba kell, hogy hozassanak, hogy e kettő, mint hús és vér, egy szerves egésszé forrassanak egybe.*

Ha most már azt a kérdést tesszük fel, hogy az ilyen értelemben vett szakszerűség kinek a révén biztosítható, arra minden elfogulatlan s melléktekintetektől mentes szakember csak azt felelheti, hogy csak az olyan aktív szakembernek a révén, aki egyrészt az elméleti ismeretek terén otthonosan járatos, másrészt pedig olyan közvetlen gyakorlati készséggel bír, hogy minden adott esetben momentán s igazán gyakorlati alapon képes a hallgatókat eligazítani és vezetni a felmerülő szakkérdésekben s tanítási fogásokban. S mert az utóbbi a különösen fontosabb, elképzelhető-e az, — bár hármass képestiással rendelkezünk — hogy közülünk bárki is képes lenne egyformán szakszerűen és értékesen ellátni ezt a kérdést a hármass ágazat minden egyes gyakorlóiskolájában? Nemcsak hogy nem hiszem, hanem ennek egyenesen az ellenkezőjét állítom. Hogy miért, annak illusztrálására a számtalan közül csak egy példára hivatkozom.

Tegyük fel, hogy a fonetika tanára arról tart a hallgatóknak előadást, hogy mik azok a nyelvtani és fonetikai szavak, illetve szólások s mi közöttük a különbözőség? Az elmélettel végezvén, azt az utasítást adja a fonetika tanára a szeminárium vezetőjének, hogy menjen a hallgatókkal osztályról-osztályra s ő maga tevőlegesen demonstrálja a hallgatók jelenlétében, sőt próbáltassa is ki velük (gyakorlati utasítások, fogások és tanácsok) ezt a szeminá-

riumi tételt: *A beszéd folyékonyága és tisztasága szempontjából az ú. n. fonetikai szavakra és szólamokra miként eszmélthető már az első osztályos siketnéma s mire legyen gondunk oly értelemben, hogy ez a gyakorlati fonetikai kérdés a II—III. osztályokban úgy legyen keresztlvithető, még pedig gyűrűzetesen, hogy az a siketnémának is mintegy nyelvérzékévé válhasson?*

Fér-e kétség ahhoz, hogy az ilyen és ehhez hasonló gyakorlati kérdésekben csak az olyan kebelbeli szakember vezetheti és irányíthatja igazán szakszerűen a jelölteket, aki nemcsak elméletileg ismeri, vagy pláne csak ismerte valamikor a siketnémák oktatásmódjának módszerét, hanem aki tevőleges gyakorlati készségével — a korról napról-napra lépést haladva — a szintájnak oly fokán áll, hogy tőle a hallgatók ténylegesen szakszerű ismeretet és gyakorlatot sajátíthatnak el? Nézetem szerint nem! Hogy ilyen szintájjal s egyforma hozzáértéssel a helyzetadta okok miatt három oldalról együnk se rendelkezik, az szinte természetes.

Talán hallgatókorunkban egyformán érthettünk a hármastagozatú gyógypedagógiai oktatásügy minden egyes szakjához, de hogv később ki-ki csak azt művelte intenzíven úgy gyakorlatilag, mint pedig elméletileg, amelynek művelésére rendeltetett, az kétségen felül áll.

A dolgok természeténél fogva azt is merném állítani, hogy ki-ki hallgatói éveinek letelte után — ha csak különösebb okok erre nem készítették — a hármastagozatnak általa gyakorlatilag nem művelt ágaival egyáltalában nem foglalkozott még elméletileg sem. S hogy ez az állításom mennyire kézenfekvő, igazolják azok az esetek, amikor egyesek abba a helyzetbe kerülnek, hogy egy másik ágazat művelésére rendeltetnek. Itt végzett kezdő munkájuk pusztá tapogatódzás. Ha ezekre gondolunk, tisztában lehetünk azzal is, hogy mennyi hármastagozatú szakszerűséget várhatunk az olyan szemináriumtól, amelynek vezetése egy közös kézbe tétetik le.

Nehogy az a gondolat támadjon bárkinek is a lelkében, mintha én az itt mondottakat személy vagy személyek ellen akarnám irányítani, bár szokatlan, de mégis — egyrészt a magam igazolására, másrészt pedig annak nyomatékos hangsúlyozására, hogy szemeim előtt pusztán a szó nemesebb értelmében vett szakszemponatok lebegnek — kifejezésre kell, hogy juttassam a következőket is:

Ideiglenes szemináriumunk jelenlegi vezetőjét *a maga szakjában* annyira értékes embernek tudjuk alkotásai révén, hogy szaktudása és szervező képessége tiszteletet érdemlő. De egyben személy szerint azt is tudom róla, hogy ha megismeri a siketnémák oktatásügye terén működő kartársai felfogását abban az értelemben, hogy ők mit várnak és remélnek a szemináriumtól s annak személy szerinti vezetőjétől, ő lesz az, aki a szemináriumvezetésnek egy közös kézben való megvalósítására nem is vállalkoznék.

Végezetül még egy kérdést! Azt nevezetesen, hogy addig is, míg képzünk új szervezetében — úgy időben, mint pedig tartalmában — méltó hely biztosítatik a szeminárium gondolatának, miként volna biztosítható az a kíváncsi, hogy az ágazatok szerinti szak-

szerűség már a jövő iskolai évben is érvényesülhessen képzőnk ideiglenes szemináriumában?

Nézetem szerint úgy, hogy már a jövő tanévre jelöltessék ki egy-egy olyan kebelbeli szakember, aki legalább a fontosabb szemináriumi kérdéseket demonstrálhatná a hallgatók előtt, persze az érdekelt szakelőadó-tanárok utasításainak szem előtt való tartása mellett. Az ehhez szükséges időt illetőleg nem kellene egyébről gondoskodni, mint arról, hogy a hallgatók szabadittassanak fel az olyan elfoglaltatás alól, amely elfoglaltatás nem tartozik szakképzésük érdekkörébe.

A szeminárium anyagát illető részletkérdésekre nem terjeszkedem ki, mert úgy vélem, hogy annak összeállítása — az érdekelt szakelőadó-tanárok mellett — arra vár, aki majdan a szeminárium vezetésével megbízatik.

Befejezésül ismételten hangsúlyozom, hogy jelen írással egyedül csak azt céloztam, hogy rámutassak legalább nagy vonásokban azokra a gondolatokra, amelyek hitem szerint eredményesen szolgálnák azt a célt, hogy a hallgatók — a siketnémák oktatásmódját illetőleg — *tágabb látókörrel s biztosabb gyakorlati készséggel* hagyhassák el a jövőben a szakképzőt. Az ilyen értelmű célkitűzés vonná aztán maga után azt a gyakorlati eredményt, hogy jelöltjeink a mainál jóval erősebb bázisú alapon — minimumra redukált próbálkozással és tapogatódzással — lennének képesek megkezdeni a tanítás művészetét.

Istenes Károly.

A többtermelés és a siketnémaoktatás.

Sokan újdonságnak tekintik a többtermelés kérdését, pedig alapjában véve ez a kérdés már régebbi keletű. Multja van a siketnéma-oktatásban, amiről igen könnyen meggyőződhetünk akkor, hogy ha szaklapjainkat forgatjuk. Természetes, hogy most jobban, világosabban látjuk ezt a kérdést, mert a háborúszülte szükségesség kényszerít erre. Azonban — sajnos — vannak egyének, akik még mindig tagadják ennek a kérdésnek a fontosságát; nem látják, vagy nem akarják látni azt, amit a siketnéma-oktatás szempontjából ebben a kérdésben látniok kellene. S bár minden iskola magáénak tekinti a többtermelés kérdését, a sn.-oktatásban idegenkednek tőle. Talán nem látják, hogy sn.-ink zöme épp abból a körből való, amelyben a gazdasági többtermelés legjobban érvényesül!

Tíz-tizenkét éve foglalkozom a jelzett kérdéssel, — bár más alakban is — de eddig nem sikerült teljesen eloszlatom azokat a balhiedelmeket, melyek e kérdés kapcsán egyik-másik kartársunk agyában születnek. Meglehet, hogy nem beszélék egészen világosan, avagy a nálunk meghonosodott „maradi” felfogás oka ennek az akadálynak. Az idegenből ideszakadt „szlőjd” simán illeszkedett be oktatásunkba. Pedig itt nagyobb körülményekre, előrelátásra volt szükség, mint a honi földet érdeklő kérdésnek a tisztázása. Ha valaki a sn.-oktatás gyakorlati irányát említi, nyomban a „szlőjd”-re

gondol. A svéd eredetű „szlőjd” szinte ráfeküdt oktatásunkra s megbénít minden más irányú gyakorlati eszmét. Így tesz a többtermelés eszméjével is. Az északi tenger öblei mellett lakó nép lelki fajiságából született ez a szlőjd, földrajzi helyzete s egyéb honi érdeke készítette őt erre a bicskaféle munkára. Idővel mi is elfogadtuk s intézeteinkbe bevezettük, de nem alkalmaztuk a magyar lélek, a magyar lelki fajiság kívánalmaihoz. (A váci jubileumkor rendezett kiállításon (1902) láttam pl. a kaposvári snk. *magyar* szlőjddjét, *somogyi bicskával* faragott munkáját. *A szerk.*) Ez az oka annak, hogy ez a szlőjd eddig nem tudta a magyar gyermekben azt a cselekvő gondolatot kiváltani, melyet a magyar nép foglalkozása kíván. A többtermelés elve háttérbe szorult; a nemzet ősi képességei, tehetségei nem tudtak kellően kibontakozni. Igaz ugyan, hogy a magyar halász-, de főleg pásztornép szintén farag, de velejében mást, mint a svéd szlőjd. Nézzük meg pl. a somogyi és a székely nép faragásait, menten látjuk a különbséget. Rajta van a magyar lelkifajiság képe. Nem kívánom, hogy úzzuk ki intézeteinkből a szlőjddöt; de módosítsuk a magyar nép gyakorlati érzékéhez s ne bénítsuk vele a gazdasági többtermelést. Jegyezzük meg, hogy minden országnak van különleges képessége, amelyet a többtermelés segítségével fejleszthetünk. Nálunk a többtermelés súlya a gazdaságra esik, mert hisz' gazdasági állam vagyunk. Itt van tehát a legtöbb munka, a legtöbb pálya, amit a sn.-oktatásnál is szem előtt kell tartanunk. Lám, mégis vannak kartársak, akik a szlőjd mellett, az ipari pályák mellett kardoskodnak. Azt hiszik és vallják, hogy egyes-egyedül csak a szlőjd az, amely a gyakorlati érzék felkeltéséhez, a gyakorlati irányú oktatáshoz vezet. Csalódnak, mert pl. a kertgazdaság sokkal többet nyújt e tekintetben, mint a szlőjd. A kergazdaság valóságos munka, a szlőjd inkább játékszerű dolog. Nekünk pedig valódi munkára kell képesteni a sn.-t. Igaz ugyan, hogy Németország siketnémái inkább a szlőjdre támaszkodnak a gyakorlati irányt illetően, helyesen is, mert Németország iparállam; azonban emellett művelik a kertgazdaságot is. A kert mellett ott találjuk a gazdasági állatok (tehenek, baromfiak, házinyulak stb.) épületeit is. A gazdaság kártevőit (bogarakat, gyomokat) a háziállatok etetésénél értékesítik.

A kertben annyit természetnek, mint amennyi az internátus ellátásához kívánatos, sőt sok helyütt kivitelük is van. Tudtommal minden hazai intézetnek van kisebb-nagyobb kertje. Azonban mások dolgoznak benne. A háború alatt nagyot változott az erről való fel fogás. Itt-ott snk. is kertészkednek, még pedig nagy erkölcsi és anyagi haszonnal. Ezt látjuk a snk. váci és körmöcbányai intézetében. Talán máshol, más intézetben is akadunk ily munkára, amiről azonban nincs tudomásom. A kultuszminiszter úr is helyesli és támogatja az eszmét, amiről a snk. váci intézetéhez küldött rendelete is tanuskodik. Most már csak rajtunk mulik, hogy az eszme általánosuljon és helyet kapjon minden intézetünkben. A háború folyamán olvastuk — ugy-e bár — azt is, hogy hazánkban is létesítenek kertes házakat az iparosok, gyári munkások számára. Így tehát magának az iparosnak is szüksége van bizonyos kertgazdasági ismeretre,

gyakorlatra, melyet leginkább az iskolában szerezheth. Hasonlóképp nyilatkozhatunk a *sn. iparosokról is*. Azt hiszem, nagyobb hasznát veszik ennek az ismeretnek, gyakorlatnak, mint a *szőlőjddel* pepecselő munkának, mert a szakbavágó dolgot megtanulják az iparosnál, de a kertészetre vonatkozó ismeretet, gyakorlatot nem.

Nekünk tehát nemcsak a múltba, hanem a jövőbe is kell tekinteni. Haladnunk kell a kor és a társadalmi szükségesség kívánalmai szerint. Az a *sn. iparos*, aki a napnak nagyobbik részét a zárt, poros, fülledt levegőjű helyiségben tölti, egy pár órai kertészkedésben szinte felüdül, felfrissül, emellett nemcsak egészséges, hanem az anyagi tekintetben hasznos dolgot is végez. Azután ha jól megfigyeljük a kertgazdaságot, menten látjuk, hogy ez a munka épp oly helyes, sőt sok tekintetben helyesebb, céltérőbb a *gyakorlati* érzék fejlesztésére, mint a sok kartársunk által annyira dédelgetett „szőlőjdd”. A magyar föld lelke szól hozzánk, amikor vele foglalkozunk, fokozzuk a növendékben a hazaszeretetet. Azzal, hogy minden intézetünkben helyet adunk a kertgazdaságnak, a legkevésbé sem következik az, hogy minden siketnémából kertészt, gazdát neveljünk. Leginkább a pedagógiai értékek miatt tesszük ezt a műveltet. Az a *sn.*, aki az intézetben kertészkedett, épp oly, sőt talán jobb iparos lehet, mint az, aki csupán szőlőjddolt. Továbbá, hogy felkeltsük a gazdaság iránti érzéket azokban a növendékekben, akik erre a pályára veszelületett hajlammal birnak. A gazdasági pályákra való előkészítés azoknak az intézeteknek a feladata, amelyek külön irányú szakképzéssel foglalkoznak. (Eddig: Debrecen és Kecskemét.)

Valamint a szőlőjddnek sem lehet végcélja, hogy minden siketnémából iparost neveljen, hanem csak az, hogy a gyakorlati érzéket, a *cselekvő* gondolatot művelje. Így tesz a kertgazdaság is. Az eddigi tapasztalatok arról győznek meg, hogy a szőlőjdd egymaga nem elégséges a *cselekvő* gondolatok kifejlesztésére. Ezért azt a munkát is meg kell az intézetekben honosítanunk, amely hazánk népének főfoglalkozásával függ össze. Sokan attól tartanak, hogy a kertgazdaság szaporítja a tanítási anyagot; szétforgácsolja az időt, kevesebb idő jut majd az ú. n. elméleti tárgyakra: mint pl. a beszédtanításra, a számtanra, a természettudományra stb. Ettől nem kell tartaniok, mert a kertgazdaság csak a felső fokon érvényesül önállóan; másutt a tanítási tárgyakba kapcsolódik bele. Sőt a felső fokon is kontaktust keres: a számtannal, a természettudománnyal, a rajzzal stb. Igaz, hogy a „Tanterv” a beszédtanítás anyagában is foglalkozik a kertgazdasággal, még pedig már az alsó fokon. Ámde ezt az anyagot eddig pusztán az üres szó segélyével tanítottuk, kevésbé törekedtünk az öntevékenységből, a *cselekvő* gondolatból sarjadzó beszélgetéssel, leíró szemlélettel.

Ennek nem is volt nagy értéke. Én is ismerem azt az elvet, amely azt mondja: „Keveset, de jól”. De ezt a keveset csak akkor tudjuk „jól” tanítani, hogyha a *sn. önkifejtésére* támaszkodunk. A padba szorított *sn.* legfeljebb passzív munkát végez a beszédnél, de az aktív munkában nem vesz részt. Pedig a passzív munka az aktív munkához képest olyan, mint az árnyéknak a világossághoz való

viszonya. Amint látjuk, a kertgazdaság korántsem ellensége, kerékkötője a beszédtanításnak, az elméletnek, inkább építője, művelője. A magyar gazda szókinése, mondatfűzése, annak egyszerűsége, világossága, szépsége stb. a gazdasággal függ össze. Nekünk pedig ahhoz a módszerhez, tényezőhöz kell a beszédtanításnál folyamodni, amely a legkönnyebb, legegyszerűbb és amely a legbiztosabb sikerekkel kecsegtet.

Az ellenzők azt hiszik, hogy a kertgazdaság csupán csak az izmok munkája. Csalódnak. Oly pedagógiai keretben kell folynia, amely a szellemet, tehát a beszédet is lengésben tartja. A növendék a munka közben új változatokkal, szükségességekkel találkozódik, melyek szólásra, kérdezősködésre stb. készítetik őt. Új szavakat, mondatokat tanul, melyeket az osztályban sohse tanulna meg. Ezt magam állítom a leszűrt tapasztalatok alapján. E gyakorlat révén láttam, hogy mekkora haszon háramlik belőle a számtanra, a mértanra, a természettudományra stb.

Mindezeket csak azért hoztam fel, hogy eloszlassam a pusztá elméleten nyugvó okoskodásokat, melyek élébe vágna a magyar sn.-oktatás természetszerű fejlődésének s a többtermelés érvényesülésének. Ha valamit állítunk, vagy cáfolunk, ne az elméletre, hanem a gyakorlati tapasztalatra támaszkodjunk!

Szobolorszky István.

Siketnémák gazdasági iskolája.

(Tájékoztató, szabályzat és tanterv.)

I.

A magyar siketnéma-oktatás történetében kétségkívül korszakalkotó esemény, hogy az intézetet végzett siketnéma serdültek részére mult évi szeptember hó 1.-én megnyílt hazánkban az első gazdasági irányú szakiskola.

Ha nem feledjük, hogy védenecink 85%-a őstermeléssel foglalkozó falusi népnek a gyermeke, kiknek számára egészen napjainkig nem állott fenn oly intézmény, amelyben ők az életkörülményeiknek természetüknek annyira megfelelő gazdasági pályára előkészítést nyerhettek volna, úgy valóban csodálkoznunk kell azon, hogy a siketnémák első gazdasági iskolájának felállítása oly sokáig váratott magára.

Fontos nemzetgazdasági szempont s az a cél, hogy a társadalom nemes áldozatkészségéből s az állam drága pénzén felnevelt, kitanított siketnémáknak legalább bizonyos százaléka a gazdasági többtermelés szolgálatába legyen állítható, kenyerét a föld intenzív művelésével keresse meg, vezérelte a Siketnémákat Gyámolító Debreczeni Egyesület igazgató-tanácsát, amidőn 1916. évi ápr. 29.-én tartott gyűlésén hozott határozatából kifolyólag azzal a kérelemmel fordult a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz, hogy a VIII. osz-

tályt végzett növendékek részére a debreceni intézettel kapcsolatban két évfolyamú gazdasági iskola szervezését engedélyezze.

A tervbe vett iskola felállításának szükségessége nyomasztóan éreztette hatását azért is, mert az intézetekből kilépett növendékeknek gazdasági pályára való előkészítése leküzdhetetlen nehézségekbe ütközött.

Az érzékűek számára fennállott gazdasági iskolák a siketnéma serdültek befogadásától mereven elzárkóztak, a kertész-mesterekkel történt próbálkozás eredményre szintén nem vezetett egyrészről azért, mert a Budapesten székelő Kertész-Egyesület siketnéma kertésztanoncok szerződtetéséhez hozzá nem járul, más részről pedig, ha szórványosan sikerült is egy-két siketnémát valamely kertészetben ideiglenesen elhelyezni, a kertész-mesterek pár heti kísérletezés után rendszerint elbocsátották tanítványaikat, mivel ezekkel bántani nem tudnak, képzésüket igen körülményesnek, nagyon nehéznek találták, melyhez elég idővel nem rendelkeztek, mellyel vesződni hajlandók nem voltak.

Kíváncsnak látszott a két évfolyamú gazdasági iskola szervezése azért is, hogy ezen át a birtokos szülők gyermeke ott kereshesse és találhassa meg boldogulását, hova természet szerint legjobban vágyódik: szülőinek, hozzátartozóinak körében, gazdaságában és mert az iskola létesítésével remélhetőleg legalább részben enyhülni fog a maig fennállott káros anomália, hogy az őstermelő falusi nép gyermeke hajlamára való tekintet nélkül csak ipari pályára lépett, mivel előtte a boldogulás útja más téren el volt zárva s igazságtalanul elvonattak a falutól, a földtől azok az erők, melyek ott leggyümölcsözőbben érvényesülhettek.

Ügyosztályunk lelkese volt vezetője, dr. *Tóth István* miniszteri titkár úr, rokonszenvesen fogadta az iskola létesítésének eszméjét s annak megvalósítását befolyásának teljes súlyával mozdította elő.

A titkár úr jóakarátának köszönhető, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium a gazdasági iskola szervezését nem csak engedélyezte, hanem a gyakorló teréről kiszemelt belsőség megnagyobbítására 18.000 korona államsegélyt folyósított az emberiség által eddig soha át nem élt mai nehéz idők dacára.

A szervezés munkája, az iskola felállítását engedélyező miniszteri leirat kézhez vétele után, rövidesen megtörtént.

A jóváhagyott tanterv és szervezeti szabályzat szerint az új iskola-typus azt a célt kívánja megvalósítani, hogy az általános képzésen túllevő VIII. osztályt végzett siketnéma ifjakból lehető rövid idő alatt a gazdaság minden ágában jártas, gyümölcsészethez, szőlőműveléshez, állattenyésztéshez, méhészethez értő, jól begyakorolt kertészeket neveljen.

Nem a kertészet elméletébe való elmélyedés, a képzés idejének a tanórákkal való szétforgácsolása a gazdasági iskolának a célja (nem, mert neveltjeit elsősorban dolgozni akarja megtanítani), hanem oly gyakorlati készség nyújtása, melynek birtokában a tanfolyamot végzett tanulók oly virágzó s jól jövedelmező konyhakert telepeket, faiskolát fognak létesíthetni, üzemben tartani, mint aminőket

egyszerű gyakorlati kertész emberek kezén itt Debrecenben sokat láthatunk, vagy aminőket nagyobb városok határában országszerte létesítettek a bolgárok a háború előtt.

A siketnémák gazdasági iskolája tehát növendékeiből iparos-féle kertészeket képez.

És amint az ipar bármely ágára szerződtetett tanonc mester-ségét gyakorlati úton — a műhelyben való folytonos munkálkodással — sajátítja el, a képzésnek ezt az útját-módját közvetve kívánja a gazdasági iskola és az előtte álló célt megvalósítani: folytonos munkáltatással fog a siketnéma serdültekből dolgát jól értő, munkát kedvelő kertészeket nevelni.

A gazdasági iskola tehát növendékeit az iparostanoncokkal teljesen egy elbírálás alá esőknek tekinti, ez oknál fogva elméleti oktatásukra több időt nem fordít, mint amennyit az ipari tanonciskola nyújt az ő neveltjeinek.

A két iskolatypus a tanidőre nézve teljesen megegyezik egymással.

A tantárgyakra s a tanítandó anyagra vonatkozólag a gazdasági iskola tanterve — a közismereti tárgyak kivételével — felöleli mindazt az anyagot, melyet a 66.569—1902. sz. min. rendelettel kiadott tanterv szerint a gazdasági ismétlőiskola három évfolyamán tanítani kell.

A közismereti tárgyaknak a tantervbe való felvételét mellőzni kellett, mert az általános irányú képzés folyamán annak anyagát növendékeink bő részletességgel már elsajátították; egy ily agyoncséptelt anyag kedvéért a gyakorlati képzés — a munka — rovására időt jelölmi ki teljesen felesleges.

Ellenben a gazdasági iskola mindkét évfolyamán külön tantárgyként szerepel a gazdasági számvitel és levelezés, mert e tárgy keretében sajátítják el a növendékek, miként kell a gazdaságban levő értékeket számba venni, nyilvántartani, a terményeket értékesíteni, a szükségletet kielégíteni, a gazdaság jövedelmét, veszteségét megállapítani, szóval: a gazdaság adminisztratív teendőit ellátni.

Az új intézmény életrevalóságát egyetlen számadattal áll módomban megvilágítani. Pár száz négyszögöl területről az iskola a mai napig (VIII/2.) 1683.08 koronát vett be konyhakerti növényekből. Ez a megnyugtató eredmény kell, hogy mindenkit meggyőzzön arról, hogy az iskola a hozzáfűződő várákozásnak megfelelni képes és hogy a jövedelemnek mily gazdag forrását nyitja az meg a tanfolyamot végző siketnémák előtt.

M.

II.

A siketnémák debreceni áll. s. társulati intézetével kapcsolatosan létesített gazdasági iskolának szervezeti szabályzata.

(Jóváhagyva a vall. és közokt. m. kir. min. úrnak 116711/916. sz. r.)

1. *Az iskola címe, pecsétje.*

Az iskola címe: A siketnémák áll. s. társulati intézetével kapcsolatosan létesített Gazdasági Iskola. Debrecen.

A gazdasági iskola a címet feltüntető külön pecsétet használ.

2. *A gazdasági iskola célja.*

A siketnémák gazdasági iskolájának célja, hogy a VIII. osztályt végzett siketnéma ifjakat okszerűen gazdálkodni tudó kisgazdákká képezze ki. E végből a gazdasági iskola növendékei megtanulják a bolgárkertészeten kívül a gyümölcsfa nemesítését és gondozását, a szőlőművelést, az okszerű méhészetet, a baromfi- és állattenyésztést, a gazdaságban nem hasznosítható — főként téli időben — a siketnéma iparostanoncok számára előírt óraszám keretében elsajátítják a szükséges elméleti ismereteket s házi ipari képzésben, gazdasági eszközök, méhkaptárak készítése, kosárfonás, hárságy, és hárszék készítése, stb. részesülnek.

3. *A képzés tartama.*

A gazdasági iskola két éves tanfolyamból áll, melyen a tantárgyak anyaga okszerűen és aránylagosan megosztva tanítandók.

4. *Tantárgyak.*

A gazdasági iskolán a következő tantárgyak tanítandók:

Bolgárkertészet, heti 2 óra.

Gyümölcsfa-tenyésztés és szőlőművelés, heti 1 óra.

Állattenyésztés, heti 1 óra.

Gazdasági számvitel, heti 1 óra.

A rendelkezésre álló s a gazdaságban fel nem használható minden szabad idő háziiparra fordítandó.

A tantárgyakból elérendő célt s az elvégzendő tananyagot a Siketnémák Gazdasági Iskolájának tanterve határozza meg.

5. *A gazdasági iskola jellege.*

Az iskola jellege: társulati. Tanulmányi, személyi és fegyelemi ügyek tekintetében, valamint adminisztratív tekintetben is a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszterium rendelkezése alatt áll, fennállásának kellő biztosításáról és dologi ügyeinek vezetéséről a siketnémák debreceni intézetének igazgató-tanácsa gondoskodik.

6. *A növendékek felvétele.*

A gazdasági iskolába vallásra és nemzetiségre való tekintet nélkül felvehetők a hazai siketnéma intézetek bármelyikében nyolc-

osztályt eredményesen végzett oly siketnéma ifjak, kik a gazdasági iskola elvégzése után szülıők, hozzátartozóik gazdaságában munkálkodhatnak s ezek támogatása mellett később önállósíthatják magukat.

A növendékek felvételét az intézet igazgató-tanácsa az igazgató javaslata alapján eszközli.

A felvétel iránti kérvények a siketnéma-intézet igazgató-tanácsához címzendők s az intézet igazgatóságánál nyújtandók be.

A kérvényhez a következő mellékletek csatolandók:

a) Születési anyakönyvi kivonat;

b) A VIII. osztály végzését igazoló bizonyítvány;

c) Hatósági kimutatás a családi- és birtokállapotról;

d) A szülık, hozzátartozók kötelező nyilatkozata arról, hogy a kiskorút a képzés befejezése előtt ki nem veszik a gazdasági iskolából.

7. A növendékek elhelyezése.

A gazdasági iskola növendékei a siketnéma-intézet internátusában díjas s indokolt esetben díjtalan ellátásban-, betegség esetén díjtalan orvosi kezelésben részesülnek. Ruházatukról szülık, hozzátartozók kötelesek gondoskodni.

8. Tandíj.

Tandíjat a gazdasági iskola növendékei nem fizetnek. Taneszközdíj és szerszám-használat fejében azonban minden növendék után 40 K szedendő be a beíratás alkalmával. Indokolt esetben ez a díj mérsékelhető, esetleg el is engedhető.

9. A növendékek létszáma.

A gazdasági iskola 1—1 évfolyamára legkevesebb 5—5 s legfeljebb 10—10 növendék vehető fel. A növendékek nagyobb létszáma esetén párhuzamos osztályok, illetőleg évfolyamok létesítendők.

10. A tanulmányi idő.

A gazdasági iskolán a tanév szept. 1.-én kezdődik s augusztus 31.-ig tart. Egy-egy évfolyamban a növendékek egy éven át nyernek oktatást. Az a növendék, ki akár az elméletből, akár a gyakorlatból nem tanúsít kielégítő eredményt, az évfolyamot ismétli. Többször, mint egyszer az évfolyam nem ismételhető. Ha az évfolyamot ismétlő növendék valamelyik tantárgyból a második év végén is elégtelen osztályzatot nyer, a gazdasági iskola kötelékéből elbocsátandó.

11. A növendékek szabadságolása.

A gazdasági iskola növendékei egy-egy évfolyamon 20—20 napi szabadságot nyerhetnek.

A növendékeket az iskola igazgatója oly sorrendben szabadságolja, hogy ez által a gazdasági üzem zavartalan menete fennakadást ne szenvedjen.

12. *Tanulmányi ügyek.*

A gazdasági iskolában a tanítás szept. 1.-én kezdődik és jun. hó folyamán a miniszteri megbízott jelenlétében tartandó évváró vizsgával ér véget. A gyakorlati képzés és munkálkodás egész évfolyamon át megszakítás nélkül történik.

A tanítás miniszterileg jóváhagyott tanterv és megállapított tanmenet, a gyakorlati foglalkoztatás üzemterv szerint történik.

A következő tanév tanulmányi órarendje jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz minden év június hó folyamán felterjesztendő.

A gazdasági iskola növendékeiről külön anyakönyv vezetendő, melybe a növendékek évvégi érdemjegyei bejegyzendők.

A gazdasági iskola egy-egy évfolyamának befejezése után a növendékek bizonyítványt nyernek, melynek szövege a következő:

— — — — anyakönyvi szám.

B I Z O N Y I T V Á N Y.

— — — év — — — — hó — — — — napján — — — — — szü-
letett — — — — vallású növendék a siketnémák debreceni áll. s.
gazdasági iskolájának — — — — évfolyamán tanított tantárgyak-
ból a következő osztályzatot nyerte.

I. Magaviselete — — — — —

II. Szorgalma — — — — —

III. Előmenetele — — — — —

Bolgárkertészetben — — — — —

Gyümölcsfa tenyésztés- és szőlőművelésben — — — —

Állattenyésztésben — — — — —

Méhészetben — — — — —

Gazdasági számvitelben — — — — —

Háziiparban — — — — —

A gazdasági munkálatok végzésében — — — — —

— — — — 191 — — év — — — — hó — —

min. megbízott.

igazgató.

13. *Érdemjegyek.*

a) A magaviselet jelzésére: 1 = dicséretes, 2 = jó, 3 = szabályszerű, 4 = szabálytalan;

b) A szorgalom jelzésére: 1 = kiváló, 2 = dicséretes, 3 = kitartó, 4 = változó;

c) Az előmenetel jelzésére: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

A gazdasági iskola növendékei a siketnéma intézet házirendjéhez alkalmazkodnak, tanulmányi, fegyelmi s általában e szabályzatban nem érintett ügyeik a gyógyiped. intézetek egységes szervezeti szabályzatának (Jóváhagyott a vall.- és közoktatásügyi m.

kir. min. 27205—1913. sz. rendeletével) megfelelő határozmányai szerint intézendők.

Kelt a Siketnémákat Gyámolító-Egyesület igazgató-tanácsának 1916. évi június 30.-án tartott ülésén.

Domahidy Elemér s. k.
főispán, elnök.

Markovics Árpád s. k.
igazgató, előadó.

III.

A siketnémák debreceni államilag segélyezett intézete gazdasági iskolájának tanterve.

(Jóváhagyva a vall.- és közokt. m. kir. min. úrnak 24571/917. sz. r.)

1. *Az iskola célja.*

Hogy a nyolc osztályt végzett siketnéma serdülteket a gazdaság egyes ágaiban begyakorolja s okszerűen gazdálkodni tudó kisgazdákká képezze.

E feladat megvalósítása végett a növendékek gyakorlati úton sajátítják el a kertészetet, mezőgazdaságot, fatenyésztést, szőlőművelést, állattenyésztést, méhészetet s birtokába jutnak az okszerű gazdálkodáshoz szükséges elméleti ismereteknek.

A gazdaságnál nem hasznosítható, főképpen téli időben, háziipari képzésben részesülnek.

2. *A képzés ideje.*

A gazdasági iskola két éves tanfolyamból áll, mely idő alatt az előírt gyakorlati s elméleti ismeretek okszerűen s arányosan megosztva tanítandók.

3. *Tantárgyak.*

Kertészet, mezőgazdaság, fatenyésztés és szőlőművelés, állattenyésztés (baromfi, sertés, szarvasmarha, ló) méhészet, gazdasági számvitel, háziipar.

4. *Tennidő.*

Szeptember 1.-től június hó 30.-ig.

Heti órák száma: Kertészet heti 1 óra, gyümölcsfatenyésztés heti 1 óra, állattenyésztés heti 1 óra, mezőgazdaság heti 1 óra, számvitel heti 1 óra.

I. ÉVFOLYAM.

Kertészet (heti 1 óra).

Cél: Az általánosan ismert konyhakerti növények termesztése a szükséges elméleti ismeretek nyújtása mellett.

A tanítás anyaga: A zöldség termelési helyének megválasztása, talaja, Konyhakerti talajmunkák, ásás, kapálás, forgatás, trágyázás, milyen trágya legjobb a zöldséges kertbe.

A konyhakert beosztása, forgó megállapítása, Melegágy, mag-

vak megválasztása, vetés, palántázás melegágy és szabadföldben, ápolás. Többféle zöldség egy ágyon. Öntözés. Zöldségfélék kiszedése, eltartása pincében, kamrában, veremben, aszalás.

Mezőgazdaság (heti 1 óra).

Cél: a mezőgazdasági munkák elsajátítása.

A tanítás anyaga: A talaj eredete: felső-, alsó-talaj alkotórészei, tulajdonságai, osztályozása (agyag, homok, vályog, humusz-talaj). A föld munkálásának szüksége, eszközei. Szántás, boronálás, porhanyítás, trágyázás. Trágyatelep, annak kezelése, trágyalé. Mesterseges trágyák. Vetés, vetőmag elkészítése, vetési időszak, különböző vetések. Vetés ápolása. Szemes termények érése, betakarítása, takarmánynövények eltartása, besavanyítás. Gumós-gyökeres növények eltevése. Magnyerés, piacra való készítés.

Gyümölcsfatenyésztés és szőlőművelés.

Célja: Hogy a gazdasági iskola növendékei a gyümölcsfatenyésztést, valamint a szőlőművelés minden ágát közvetlenül gyakorolva, oly jártasságra tegyenek szert; melynek alapján önálló faiskolát, gyümölcsöst, vagy szőlőskertet alakítani, gondozni, fenntartani képesek legyenek.

A tanítás anyaga: A gyümölcsfa haszna. Gyümölcsfajták: almafélék, csonthéjasok, kopáncsosok, bogyósok. Ezen gyümölcsök jelesebb fajtái, milyen földben diszlenek legjobban.

Vadesegeték nevelése (magvetés). Gyümölcsfák nemesítése: oltás, szemzés. Oltóvesszők megválasztása, szedése, eltartása. Fontosabb oltási módok: párosítás, nyereglapozás, héj alá s hasítékba oltás. Oltóviaszkészítés. Alanymegválasztás. Nemesített csemeték nevelése, karózás, pálcázás. Oltványcesomagolás. Törzsnevelés: alacsony, félmagas, magastörzsű fák.

Szőlőművelés. A szőlőművelés haszna. Szőlőnek való terület talaja, fekvése, homoki, hegyi, sík talajon való szőlőművelés. Talaj megmunkálása. Szőlő megválasztása talajhoz képest. Fontosabb amerikai alanyfajták és európai bor- és csemegefajták ismertetése.

Szőlő szaporítása dugványozással, vesszőszedés, vermelés. Sima vesszők ültetése, sor- és tőtávolság megállapítása gyökereztető iskolában. Bujtás, döntés. Oltás, fás és zöld oltások, mohában való hajtatás. Oltványok ültetése (fúró, ásó után, iszapolás). Egy éves ültetés ápolása, metszése, fedés.

Állattenyésztés (heti 1 óra).

Célja: Az állattartás megkedveltetése és útmutatás arra nézve, miképp tehetjük a tenyésztést jövedelmezővé.

A tanítás anyaga: Milyen állatot tartson a kisgazda. Fajták megválasztása, átörökítés, keresztezés, selejtezés. Állatok táplálása, legeltetés, legelők. Az állatok számának aránya a legelőkhoz. Takarmányetetés, szecska, dara, abrak, gumós takarmány. Takarmánymennyiség viszonya az állat súlyához.

Baromfitenyésztés. Baromfiól, baromfiudvar, ismertebb tyúk-

fajták ismertetése (paraszttýúk, kopasznyakú, orpington, lángsán). A baromfiak keltetése, nevelése, keresztezés, magyar fajták javítása. Baromfiak etetése, eleség. Betegségek, védelem.

Lótenyésztés. A ló fajtai, milyen fajlát tartson a kiskazda. Tenyészállatok megválasztása. A lovak táplálása, istállózása, legeltetés. Csikónevelés. A lovak gondozása, patkolás. A ló betegségei.

Sertésenyésztés. Sertésfajták. Milyen fajtát tenyésszünk. A magnak való sertés megválasztása. Fiadzás, malacnevelés, selejtezés. A sertések táplálása, legeltetés, makkoltatás, sertéstakarmányok ismertetése.

Méhészet. Célja: hogy a gazdasági iskola méhesének fenntartásával és fejlesztésével járó munkálatok végzése által a növendékek a méhes kezelésében gyakorlati képzést nyerjenek s megkedveljék a csekély befektetés mellett is jól jövedelmező méhészetet.

A tanítás anyaga: A méhtenyésztés fontossága. A méhcsalád egyedei: anyaméh, here, dolgozó. Dolgozóméh kikelése, fejlődése, életideje. Mézgyűjtés, méhész teendője a főmézhordás idején. Rajzás, rajzás utáni állapot. Mézkivevés. Őszi teendők, betelelés, gyenge családok etetése, itatása. Lép.

Közismereti tárgy.

Üzleti fogalmazás és levelezés: megrendelő-, köszönőlevél, hirdetésny, nyugta, ellennyugta, számla, elismervény, szerződés, kötelevény.

Háziipari oktatás.

Célja: Hogy a növendékek a gazdasági és házi eszközök előállítását, javítását, pótlását megtanulják, hogy, mint kiskgazdák a gazdaság némely terményeinek feldolgozásával szabad idejüket kellemes és jövedelmező foglalkozással tölthessék s maguknak mellékjövedelmet biztosítsanak.

Háziipari oktatás anyaga: Faragás, fűrés, fűrészelés gyakorlása, gereblyefogak, palántadugványozó, ásó, kapa, fejszenyelek készítése. Nyír- és cirokseprőkötés. Melegágytakarók fonása szalmából. Vesszőválogatás, egyszerű füles kosár, szakasztó, gyümölcsz szállító kosár, méhkas, fatartó.

II. ÉVFOLYAM.

Kertészet.

Tananyag: saláta, petrezselyem, káposzta, burgonya, cékla, kerek, sárga, káró répa, téli retek, torma. Cukorborsó, laboda, számóca, dinnye, paradicsom, majoránna, kömény, ánizs. Gyógynövények: fodorménta, borsmenta, zsálya, levendula, fekete mályva, ezerjófű.

Mezőgazdaság.

Részletes növénytermesztés: a gabonanövények (buza, rozs, árpa, tengeri) vetése, ápolása, betakarítása. Hüvelyesek (bab, büköny) vetése, betakarítása, felhasználása. Zöldtrágyázás. Olajosok

(repcse) termelése. Gumósak (burgonya, takarmányrépa) vetése, ápolás, kiszedés, értékesítése. Takarmánynövények: lucerna, lóhere, bal-tacim, csalamádé, zabosbükköny, vetésük, betakarításuk, magnyerés. Ipari növények: dohány, komló, kender, len. Rétek, legelők, jókár-ban tartása, ápolása. A kisbirtok okszerű gazdálkodásának feltételei. Külterjes, belterjes, közép- és szabadgazdálkodás. Két- és három-nyomásos gazdálkodás, hátrányai. Váltógazdálkodás. Gazdálkodás-hoz szükséges tőke (alap, üzembeli). Cselédség, részes, szakmányos munka. Gazdasági építkezés. Tűz-, jégkár elleni biztosítás. Munkás-pénztár, hitel és értékesítő szövetkezetek. A mezőgazdasági törvény főbb részeinek ismertetése.

Gyümölcsfatenyésztés és szőlőművelés. Koronanevelés, metszés. Csemeték télire való kiültetése. Fák ültetésének ideje, módja, helye, fák védelmezése télen. Milyen törzsű fát ültessünk háznál, szőlőben, utak mentén. Milyen fajta gyümölcsöt termesszünk. Legelő, kaszáló befásítása. Törzsápolás. A gyümölcsfa védelmezése fagy, szárazság, nyulak, rovarok ellen. A gyümölcsfák betegségei. Gyümölécshozzás, osztályozás, eltartás, feldolgozás, csomagolás, szállítási.

Szőlőművelés. A szőlő évi munkái: nyitás, metszés, karózás, kötözés, kapálás, permetezés, kénporozás. Szüret. Szőlő betegségei, ellenségei. Védelem, szőlő trágyázása. Pince, présház, szüretelő edények, hordók, okszerű kezelésük. Helyes szüretelés keresztülteltele. Szőlő feldolgozása, must, cukor, savtartalmának megállapítása. Erjedés, a bor kezelése zajos erjedés után, lefejtés, derítés. Fehér- és vörösbor, aszabor, borecet. Szőlő felújítására vonatkozó 1896. V. t. c. fontosabb részeinek ismertetése. Borhamisítás gátlására vonatkozó törvény.

Állattenyésztés.

Baromfitenyésztés. Lúdtenyésztés: közönséges és emdeni lúd ismertetése; keltetés, nevelés, téli és nyári takarmányozás, hizlalás, értékesítés. Kacsatenyésztés: magyar és pekingi kacsá ismertetése. Tenyészállatok kiválasztása, keltetés, nevelés, gondozás, tolltépés, értékesítés. Pulykatenyésztés: amerikai bronz, francia fekete pulyka, a pulyka tenyésztése, pulykaól, értékesítés. Baromfiak tömése, hizlalása, haszna.

Sertésitenyésztés. Disznóól, hidas. Sertések hizlalása. Sertés-ölés, hús, zsír eltevése. Sertésbetegségek, gyógyításuk.

Szarvasmarhatenyésztés. A szarvasmarha fajtái, milyen fajtát tartson a kigazda? A szarvasmarha táplálása (istállózás, legeltetés), ápolás. Vemhes tehén gondozása, borjunevelés. A szarvasmarha igazása, haszonvétele, hizlalás. Betegségek, ellenük való védelem. Az állategészségügyi törvény főbb intézkedései.

Méhészet. A méhes felállítása, nagysága, méhek beszerzése. Kaptárak ismertetése. Dzierzon-, Berlepsch-, Grand-, Neiszer-féle kaptárak. Tavaszi vizsgálat. Álanya, rablás, ennek megakadályozása. A méhek betegségei, ellenségei. Mézgyűjtésre alkalmas virágok. A méz eltartása, eladása, viaszolvasztás. Méhész évi teendői.

Közismereti tárgy.

Gazdasági számvitel. A gazdasági számvitel célja. Pénzszámadás, pénztári napló. A pénztári napló segédjegyzetei: napszámjegyzék, előlegjegyzék, cselédbérfizetés kimutatás.

Termény-, anyag-, állatszámadás: fejési jegyzék, vetés, aratás, darálási jegyzék.

A számadás lezárása, a gazdaság tiszta jövedelmének megállapítása.

Háziipari oktatás.

Ár. balta, ásó, kerékküllő, talicskakészítés, favillák, kisebb létra, melegágyhoz ablakráma készítés. Gazdasági eszközök javítása. Hántott fűz vesszőből különféle kosarak fonása, papirkosár, utazókosár. Kenyérkosár, süteményes kosár, gyümölestálca, virágtartó asztal készítés, fényezett fűz vessző és nádból.

ÁLTALÁNOS PEDAGÓGIA.

Lapunk 4—6. számában közöltük *Plichta Béla* szegedi kartársunknak „*A tehetség értéke*” címen Szegeden márc. 13.-án tartott előadásának tartalmát. Az előadásból, melyet legutóbbi számában egész terjedelmében közöl „*A Gyermekek*”, a következő részleteket közöljük:

Bátran levonható a háború egyik tanulsága gyanánt, hogy legfőbb értékünk a becsületes, szorgalmas, okos és jószívű embertársunk. A jövőben tehát mélyebben kell az emberi lélek kincstárából merítenünk. A nevelés és tanítás új alapokra fektetésével, a kiválók és megbízhatók felkarolásával, az önös érdekek háttérbe szorításával lehetővé kell tenni az emberi erőforrások gazdaságosabb kihasználását.

Milyen nagyszerű volna, ha a nevelők és oktatók mindnyájan tehetségesek volnának és báránnyá tudnák szelidíteni a legvásottabb embercsemetét is s lelki sanyargatás nélkül tanítanák meg növendékeiket mindarra, ami boldogulásuknak alapja, elengedhetetlen kelléke.

A tehetségesek munkáját az elemzés és az összetevés jellemzi. Miután azonban minden lelki működésben van elemzés és összetevés, a tehetség fogalmát nem lehet pusztán csak ezekhez kötni. Fulton gőzhajóját, Montgolfier léghajóját a mai kor gyermeke megmosolyogná, pedig említették nevét, mint kiváló egyénekét, a történelem örökíti meg. Tinódi Lantos Sebestyén, meg Ilosvai Selymes Péter verselését ma még az ifjúsági önképzőkörök is csak a papirkosárra méltatnák, pedig koruknak bizonyára csodálat költői voltak. Ebből látszik, hogy mindig az illető korszak közvéleményének ítélete a döntő abban a kérdésben, hogy valaki tehetséges-e vagy sem? Ezért

a tehetség helyes meghatározása talán ez lenne: a tehetség az ember abbeli képessége, melynél fogva bizonyos dolgokat az átlagos mértéknél aprólékosabban tud elemezni és a felismert részleteket a szoktnál célszerűbben tudja összetenni.

E meghatározás általános értékű, a tehetség minden ágára egyaránt vonatkoztatható, fokozatait természetesen nem érintheti.

A tehetséges lélek rendesen nem jár taposott utakon. Elemző és összetevő ténykedése eredeti és sokszor az öntudat közreműködése nélkül folyik le. A tehetséges lélek felissza a különböző benyomásokat, amelyek az érzékszervek csatornáin belé ömlenek. Ezek a benyomások százféleképen rendeződnek, illeszkednek egymáshoz és ennek a vajadásnak az eredményeként végre a tudatba tódulnak, kipattannak a meglepő eszmék, teremnek a csodás látomások és a nagyszabású tervek. Kant szerint ez már a lángelmék sajátossága.

A tehetség kifejlődésére a származásnak, az átöröklésnek nincs kizárólagos hatása. Talán azért származik az egyszerű emberek köréből tehetség, mert azok jórésze igazi, természetes életmódot folytat s így a lelkükben szunnyadó őserő nem használdott, nem kopott el, nem merült még ki. A tehetséget Isten különös adományának szoktuk mondani. Ebben az állításban mindenki megnyugodhatik, aki Istent a természeti erők örök kútforrása gyanánt tiszteli. Én azt hiszem, hogy a szülők egyéniségének egymást kiegészítő, összehangzó hatásából sarjadzik ki az a csira, amelyből egészséges fejlődés lehetsége mellett kibontakozik, sudárba szökken a tehetség.

Ma a tanításban és nevelésben már az az uralkodó elv, hogy minden gyermekkel egyéniségének megfelelően kell bánni. De ez keresztülvihetetlen mindaddig, amíg az osztályok létszáma magas és amíg jó, rendes és gyengetehetségű gyermekek taníthatnak együtt, egyféle iskolában. A gyengetehetségű gyermekek kiválasztása már folyamatban van, azonban a tehetséges gyermekek kiemeléséről csak napjainkban esett először szó.

A tehetséges gyermekkel úgy kell bánni, mint a gyémánt-szemekkel. Ki kell őket emelni a hozzájuk nem méltó környezetből. A rájuk tapadt salaktól meg kell tisztítani. Kellő hozzáértéssel, féltő gondnal kell azt csiszolni, hogy tüzők szikrázóbb legyen. Méltó keretbe kell foglalni, hogy jobban érvényesüljön.

Kérdem: vannak-e tudományosan megállapított, pontosan megszabott eljárási módok a tehetség, a lángelme kifejlesztésére, megrögzítésére, ápolására, fokozására? Történtek-e kísérletek annak a fontos kérdésnek cáfolhatatlan megfejtésére: mily kedvező körülmények jelenléte szükséges ahhoz, hogy tehetséges gyermek származzék? Megengedem, hogy szórványosan búvárkodtak már e téren, de a köztudatban ily irányú felfedezések hatásának nyoma még nincs.

A tehetségeket jótevőinknek kell tekintenünk! A jövőben

lemondva jogosulatlan érdekeink erőszakolásáról, minden lehető eszközzel a tehetségesek érvényesülését kell előremozdítanunk.

*

Országos tanácskozmányt tart a Magyar Gyermektanulmányi Társaság nov. 3.-án Budapesten, a tehetséges gyermekek felkarolása, az erkölcsileg züllő gyermekek megmentése és a hadiárvak nevelése érdekében. A tanácskozmány egyik előadójául, mint ezt az alábbi tárgysorozatból láthatjuk, a M. Gy. T. igazgató-tanácsa Plichta Béla szegedi kartársunkat kérte fel. Az általános érdeklődésre számottartó tanácskozmány tárgyai és előadói a következők lesznek:

1. A tehetség megnyilvánulása a gyermekben s vizsgálatának módszerei. Előadó: dr. Révész Géza, Budapest.

2. Az iskolai jellemlapok szerkesztésének szempontjai. Előadó: dr. Weszely Ödön, Budapest.

3. A tehetséges gyermek oktatása és társadalmi s hatósági felkarolása. Előadó: Plichta Béla, Szeged.

4. Az erkölcsi elzüllésnek kitett gyermek javító nevelése. Előadó: Sándor József trvsz. bíró, Brassó.

5. Pedagógiai szempontok a hadiárvak nevelésében. Előadó: dr. Kármán Elemér, Budapest.

(A tanácskozmányon résztvenni szándékozók 2 K beküldésével jelentkezhetnek a M. Gy. T. T.-nál: Bpest, VIII., Üllői-út 16/B.)

A háború és mi.

— Tizenkettedik közlemény. —

„Magyarország nem volt, hanem lesz.“

Gyűjtsük s jegyezzük fel emlékül és emlékeztetőül, a jövő számára tanulságul azokat az adatokat, melyek státusunk tagjainak a mostani nagy időkben való szereplésére vonatkoznak, intézeteink s növendékeink életébe világítanak.

*

Siketnémák váci kir. orsz. intézete. Az évfárá vizsga jún. 17.-én volt. — A VI. hadikölcsönre a növendékek és ezek szülei *Borbély S.* igazgató fáradozása révén 5104 K-t jegyeztek. — A *hadigondozó hivatal* váci rokkant-iskolája vezetőségének felkérésére *Záborszky Árpád* int.-i tanár tanítja az analfabétákat. — *Wolkóber J.* int.-i tanár május 19.-én Vácott a rokkant katonák javára rendezett hangversenyen hegedűszámmal szerepelt. — A *váci áll. tisztviselők* beszerzési csoportja *Szotfrid J.* int.-i tanárt könyvvezetőjévé, *Simon G.* int.-i gondnokot pedig pénztárosává választotta. — *Gogola A.* és *Zsemeri J.* bevonultak.

A snk. kolozsvári intézete tanári testületének — a hallóérzék-szerileg rokkant hősök tanfolyama rendezéséért és ottani önzetlen munkálkodásáért — a vkm. elismerését nyilvánította. — Az intézetben elhelyezett katonaságot még most sem sikerült kitelepíteni. Az iskolai évet előreláthatólag csak szept. 15.-én nyithatják meg. A hadisérült, siket,

néma stb. katonák tanfolyama tovább folyik. Tényleges hadiszolgálatra behívtak: Dávid Mihály és Ürmösi Jenő. D. M. címe: Oberleutnant Dávid Mihály, Abwehrstelle bei der Zentralpolizei der Militärverwaltung in Rumänien, Etappenpost 346. Nagy Lajos az olasz fronton meghült s mint beteg egy Bécs melletti szanatóriumban kezelik. Címe: N. L. hadnagy, Wien, XIX. Kobenzl. Rekv. Heim. — Z. Kiss János orosz hadifogoly. Róla újabb hír nem érkezett.

Snk. kaposvári intézete. Jávör Gy. zls. I. R. 85. 13. Feldkomp. Fp. 644. — Kárpáti O. bevonult.

Snk. intézete Szeged. Gyovay D. József (e. é. önk. volt 3. honv. men. e. 5. zászlóalj, I. század) hadifogoly, címe: Gefreiter Josef D. Gyovay, Kriegsgefangener, Tschardschui, Bukhara. Asien. — Kákonyi Sándor, zászlós, Feldjägersbataillon Nr. 29/4. Komp. Feldpost 412. — Mayer Dezső, Kadettaspirant. 46. gy. e. 6. zászlóalj, 25. század. Tábori posta 168. — (A testület többi tagjai Szegeden tartózkodnak.)

Snk. jolsvai intézete. Miskey K. mint segédszolgálatos a katonaságnál szabadságoltatott s aug. 15.-én elfoglalta állását az int.-ben. — Emmer I. ig. haláláról hivatalos értesítés nincs. (L. a debreceni int.-nél.)

Snk. intézete Eger. Az évvárás jún. 18.-án volt. — Erdélyi J. bevonult (12. honv. gy. e. Eger). — Varsányi F., Sturm J. és Dankó I. orosz fogságban, címük a régi. Gyakran írnak, fokozódó honvágygal.

Snk. intézete Debrecen. *Emmer István halála.* M. Á. debreceni ig. aug. 2.-án a következőket írta: „Egy sajnálatos, megdöbbentő esetről fájdalmasan értesítlek. Emmer István kartársunk elhunyt. Mult hó 26.-án d. u. 3—4 óra között az olasz fronton valami folyóban fürdött s alámerült. Azóta nyoma veszett. Hulláját szorgos kutatás dacára sem találták meg, maga életjelt azóta nem adott, elhunyt — sajnos — annyira biztos, hogy volt parancsnoka, értéktárgyait, ruházatát hazaküldte s feleségét e gyászos esetről értesítette.“ — E. I. sz. 1884. júl. 29. (Szenice, Nyitra m.); tanítói oklevelet 1904 (Pápa), gyógygy.-i okl.-t 1906. szerzett. Kezdetül fogva a snk. debreceni intézeténél működött, ahol a betegeskedő Gácsér J. igazgatót éveken át helyettesítő s nagy segítségére volt ügyünk ismertté tételében. 1915. okt. 27.-én kinevezetett a jolsvai intézet igazgatójává, de ez állását nem foglalhatta el, mert a háború-elejétől katonáskodott (72. gy. e. zászlós). — Veres L., Fialkovits Gy. és Némethy K. bevonultak. Tanári létszám (az igazgatóval együtt): 2. — Palatinus N. K. népf. hdn. Isztimér, Fehér m. tanezred, 1. század.

Snk. intézete Körmöczbánya. Az évvárás napja: jún. 10. — Kovács Z. júl. 1.-én bevonult. (Szeged, 5. honv. gy. e. II. pót század. Címe: Szeged, Mérey-u. 18.) — Pongrácz M. tiszti vizsgát tett s várja kinevezését. (Nagykanizsa, Vörösmarty-u. 20.) Bronz vitézségi érem. — Hribík A. főhadn. F. A. R. 5. S. F. K. 15 cm. Hb. Btt. V. Kobila, Post Castell-novo Süd-Dalmatien. — Szász J. 71. cs. kir. gy. e.-beli (9. század) hadapr. Chabarovsk, Ost-Sibirien (Offizierslager II.) Jól van. Olvasnivalót kér. — Kunsch F. zls. I. R. 66. Aufklärer Abt. Fp. 618. Bronz vitézségi érem. — Rendek János (int.-i szolga) 14. honv. gy. e. 1. századbeli szk. orosz fogságban (Makeatoha-Bahn. Korm. Rybinsk.) Pénzt kér. — *Jegyzések a VI. hadikölcsönre:* Sz. Szabó L. 6200 K, Szász J. 2500 K, Kegler F. 1000 K, Szabolovszky I. 300 K, Pongrácz M. 200 K.

Az intézet buzdítására a szülők, szállásadók, cégek és a snk. társaskörei: 132.500 K. Összesen: 142.900 K. — Az 1—3. sz.-ban (42. l.) az V. hadi-kölesön 42.100 K végösszegéhez számítandó egy 50.000 K-ás utólagos bejelentés. Így ott az eredmény: 92.100 K.

Snk. ungvári intézete. Immár három éve, hogy sötét, borús felhők takarják magyar hazánk egét — és három kartársunkat sirattuk már el: Sándor Szilvesztert, Fáklya Károlyt és Gyömörey Alfonzot. Add Istennem, hogy ne legyen már így tovább! Oszlasd el a borús felhőket és engedd hozzánk az éltető, békés napsugarat! — Négy kartársunk van még távol az intézettől: Gáspár Á. szakaszvezető az olasz fronton (k. u. k. Baukompagnie Nr. 3./T. I. R. 2. Tp. 385.), Zsembay F. hadnagy Kassa, honvédkerületi hadbiztosság, Tamás I. (Twer, Semszkaja) és Tóth Á. orosz fogságban (Ruza, Potapovo). Mindannyiukkal fennál az érintkezés, jól vannak. — Az intézetnél az igazgatón kívül jelenleg Molnár B. és Révász K. működnek. Az elmúlt isk. évben 53 volt a növ. száma. Jövőre legalább egy új tanerőt kértünk, a növ. száma pedig 72-re emelkedne. Sok gondot és fáradságot okoz az internátus élelmezése és ezért az új tanév megnyitásának szept. 28-ra való elhalasztását kértük, mivel a legfontosabb élelmiszerek betakarítása az őszi folyamán történik. Az intézet egy része még mindig katonai célokat szolgál. Mi itthonlévők mindnyájan beléptünk a Cházár András Orsz. Siketnéma-Otthonba és ehelyütt is megszívlelésre ajánljuk az oda való belépést minden kartársunknak, mert az egyesület a támogatást megérdemli és azt támogatnunk kötelességünk is kell, hogy legyen. (Sch.)

Snk. intézete Pozsony. A bevonult tanárok régi helyeiken vannak. Deschensky N. az orosz fronton küzd. Wayán F. egészsége annyira helyreállt, hogy szeptemberben megkezdheti a tanítást. — Deschensky F. és Zengő P. az egész szünidő alatt tanították a megsiketült, megnémult és dadogó katonákat. Az elmúlt tanévben körülbelül 80 hadisérült katonanyert Pozsonyban oktatást. — Az intézeti épület a jövő tanévben is kórház lesz. (D.)

Felmentetett Csapó Gy. ig. (Borosjenő) s elfoglalta állását. — *Bevonultak:* Góts O. (Bpest, vakok intézete), Gurszky E. (Bpest, állgyped. int.). K.

VEGYESEK.

A király köszönetét a snk. váci kir. orsz. intézete kegyeletadó és jobbágyi hódolatáért (l. MSO. 1916: 148. l.) a vkm. az alábbi leíratban hozta a nevezett intézet tudomására:

„7644/1917. eln. Ő Császári és Apostoli Királyi Felsege az Igazgatóság részvétét, illetve hódoló nyilatkozatát köszönettel legkegyelmebben tudomásul venni méltóztatott. Erről az Igazgatóságot szíves tudomásvétel végett értesítem. Budapest, 1917. évi július hó 10. A miniszter rendeletéből: Schwöder miniszteri tanácsos, az elnöki osztály főnöke.“

A közoktatásügyi minisztériumból. A hivatalos Budapesti Közlöny június 15.-i délutáni rendkívüli kiadásában az alábbi királyi kéz-

iratok jelentek meg: Kedves *Jankovich!* Magyar minisztériumom lemondása és saját kéréلمe folytán Önt vallás- és közoktatásügyi magyar miniszteri állásától ezennel kegyelemben fölmentem és Önnek ezen alkalmából hű és kitűnő szolgálatainak és különösen a háború folyamán kifejtett rendkívüli tevékenysége elismeréseül Lipót-rendem nagykeresztjét díjmentesen adományozom. Kelt Budapesten, 1917. évi június hó 15.-én. *Károly*, s. k. *Gróf Tisza István*, s. k. (J. B. vkm.-ré kineveztetett 1913. febr. 26.)

*

Kedves gróf *Apponyi!* Magyar miniszterelnököm előterjesztésére Önt vallás- és közoktatásügyi magyar miniszteremmé ezennel kinevezem. Kelt Budapesten, 1917. évi június hó 15.-én. *Károly*, s. k. *Gróf Esterházy Móric*, s. k. (A. első ízben vkm. volt 1906. ápr. 8.-tól 1910. jan. 17.-ig. L. MSO. 1906:97—98. l.)

*

Magyar vallás- és közoktatásügyi miniszterem előterjesztésére Nagyilosvai *Ilosvay Lajos* dr. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumi államtitkárt ezen állásától kiváló szolgálatainak teljes elismerése mellett saját kérelmére felmentem. Kelt Laxenburghban, 1917. évi június hó 10.-én. *Károly*, s. k. *Jankovich Béla*, s. k.

*

Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztésére Nagyilosvai *Ilosvay Lajos* dr. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumi államtitkárnak ezen állásától saját kérésére történt fölmentése alkalmából kiváló és eredményes hivatali működése elismeréseül Ferenc József-rendem nagykeresztjét adományozom. Kelt Laxenburghban, 1917. évi június hó 10.-én. *Károly*, s. k. *Báró Roszner Ervin*, s. k.

*

A *Hivatalos Közlöny* f. é. 17. számából: Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére *Tóth János* belső titkos tanácsosomat, nyugalmazott államtitkárt és országgyűlési képviselőt a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz államtitkárrá kinevezem. Kelt Laxenburghban, 1917. évi július hó 5.-én. *Károly*, s. k. *Gróf Apponyi Albert*, s. k.

*

Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére *dr. Neményi Imre* miniszteri tanácsosnak az államtitkári címet és jelleget adományozom. Kelt Laxenburghban, 1917. évi július hó 5.-én. *Károly*, s. k. *Gróf Apponyi Albert*, s. k. (Ügyosztályunk — VII. e. — felülvizsgálata *Neményi* államtitkárhoz tartozik.)

*

A *Nemzeti Kultúra* f. é. 29. (júl. 21.) számából: A II. ügyosztályt ketté választották. A II/a. ügyosztály körébe fognak tartozni a protestáns, izraelita és unitárius felekezetek ügyei. Vezetője *Tóth István* dr. min. titkár. A VII. e. ügyosztály élére *Neterda Modeszt* min. oszt. tan. került.

Dr. Tóth I. mintegy másfél évtizedig szolgálta ügyünket; kezdetben mint b. e. Náray-Szabó S. segítőtársa, annak halála után (1914. nov. 18.) pedig mint utóda, úgy az ügyosztály, mint a szaktanács élén. Meleg érztést és megértést tapasztaltunk részéről s általában minden okunk

megvolt, hogy vezéri működése elé a legszebb reménnyel nézzünk. Volt munkatársai változatlan tisztelettel kísérik figyelemmel őt további pályafutásán.

Szaktanácsi gyűlés július hó 9.-én, 12.-én és 14.-én, tárgy: 1. Bejelentések. 2. A gyp.-i képző alapvizsgálatának jzkve. 3. A gyp.-i képesítő vizsgálat jzkve. 4. A gyp.-i képző pályázatának eredménye. 5. Egy hitoktatói vizsga jzkve. 6. Javaslat a női kézimunkatanításra. 7. A vakok gyakorlati irányú kézügyességi oktatása. 8. A gyp.-i intézetek 1917—18. évi órarendje. 9. Az intézetekre vonatkozó biztosi jelentések. 10. Indítványok.

Miniszteri biztosi látogatások az 1916—17. tanév végén: *Berkes János* a snk. körmöcbányai, jolsvai, kaposvári és szegedi, a bpesti izr. siketnémák, a vakok szegedi, a vakok Wechsellmann-féle intézetét és a szegedi kisegítő iskolát; *Klis Lajos* a snk. soproni, kecskeméti és egri, a vakok szombathelyi intézetét, a kecskeméti, egri és bpesti áll. kisegítő iskolát; *Herodek Károly* a snk. váci, temesvári és kolozsvári, a vakok kolozsvári és eperjesi intézetét, a marosvásárhelyi kisegítő iskolát és a bpesti áll. gyp.-i nevelő intézetét; *Ákos István* a snk. bpesti, ungvári és pozsonyi, a vakok bpesti intézetét; *Éltes Mátyás* a snk. aradi és debreceni intézetét, a debreceni, nagybecskereki, csongrádi kisegítő iskolát és a borosjenői áll. gyp.-i nevelő intézetét látogatta meg.

Gyász hírek. Meghalt Roboz Józsefné július hó 4.-én Kispesten. Ezt a pár adatot a P. H.-ból olvastuk, ahol egy kis megbocsájtható lendülettel, európai hírű tudós özvegyének mondatik a néhai úrhölgy. Való tény az, hogy legalább is országos hírű férfi volt néhai Roboz József, kinek osztályos társa volt mind a hirtelen emelkedésben, mind a gyors bukásban az, kit a magyar feleségnek nevez. A néhai úrnő tanítónő volt megelőzőleg — tudtunkkal Aradon. A néhai-nak testvére *Skulthéty Lajos* pap és tanár, kinek a gyengetehetségek bpesti Mosonyi-utcai iskolájában van a hivatása és aki Bpsten évek óta tart fenn egy magániskolát a dadogók részére. Az elhalt úrinőben tudtunkkal nemcsak Roboz Imre hirlapíró gyászolja az édesanyját, hanem R. Mariska és R. Béla is. (Vö. MSO. 1908. 71. l.) — „A siketnémák ungvári áll. s. intézetének tanári testülete mély fájdalommal tudatja, hogy felejthetetlen kartársa, jó barátja *Gyömöreý Alfonz*, áll. siketnéma-intézeti tanár életének 28.-dik évében, hosszas szenvedés után az Urban elhunyt. Ungvár, 1917. június hó 28. Legyen nyugalmad esendes és emléked örök.” Szül. Szeged, 1889. július 31. Tanítói oklevelet szerzett 1908. Kiskunfélegyháza. 4 évig mint áll. tanító működött (Hódmezővásárhely és Szeged—alsótanya). 1912—13-ban képzőnk I. éves hallgatója. 1913. óta Ungvár. Szeretettel foglalkozott ügyünkkel. Sok eszme forrott agyában, amelyeknek teljes kialakulását betegsége s korai halála megakadályozta. Kívánságára Szegeden helyezték nyugalomra. — *Emmer I.* halálhírét l. A háború és mi c. közleményben.

Váci hírek. 10 kaptáras iskola-méhest kapott az intézet a földművelésügyi m. kir. miniszteriumtól. Kezelését *Zsemberi J.* tanár vállalta el. — A tanári testülettől létesített Borbély Sándor-féle Karácsonyi alapítvány alapító levelét a m. kir. vall.- és közokt. min. 98976/1916. sz. rendeletével jóváhagyta. Vagyon 1917. jún. 30.-án 2159.76 K. — *Fogyasztási és értékesítő szövetkezet* létesült Vácott. Az eszmét *Györgyfy Á.* vetette fel s ő vezette a szervezés munkáját is. Ebben kívül még tevékenyen vettek részt az intézetből *Wolkóber J.*, *Együd L.*, *Vas I.* tanárok, *Borbély S.* igazgató és *Simon G.* min. számvizsgáló, gondnok. A megalakult szövetkezet *Együd Lajost* és *Györgyfy Ákost* igazgatóságá-

gába, Vas Istvánt pedig felügyelő-bizottságába választotta be. E választásokat a VKM. jóváhagyólag tudomásul vette. — Az áll. tisztviselők orsz. egyesületének váci köre *Borbély S.* igazgatót társelnökké, *Gogala A.* tanárt titkárrá, *Vatter F.*, *Wolkóber J.* és *Záborszky Á.* tanárokat választmányi tagokká választotta. — A *Siketnémák Zsebnaptára* az 1918-ik évre, Györgyfy Ákos szerkesztésében f. évi november hóban fog megjelenni. Ára postaszállítással együtt 2 K 20 fillér lesz. — A *Váci Egyesült Kaszinó-kör* Györgyfy Ákos sn.-int.-i tanárt könyvtárosává választotta. — Wolkóber János tanár máj. 26.-án a Váci Múzeum-Egyesület *Arany J.-díszgyűlésén* Arany János zenei működéséről felolvasást tartott. — *Joó Antal* aszódai javító-intézeti lelkész, a váci int. egykori hitoktatóját az igazságügyi m. kir. miniszter a IX. fiz. o. 2-ik fokozatába nevezte ki. — A *Váci Egyesült Kaszinó-kör* az int. szegénysorsú növendékeinek 20 K-t adományozott. — A *Váci Járási Közművelődési Egyesület* május 18.-án ismeretterjesztő előadást tartott az int. dísztermében. Ez alkalommal *Borbély S.* igazgató ismertetést tartott a snk. oktatásáról.

Alapítványok az ungvári intézetnél. A snk.-at gyámolító ungmegyei egyesület 1917. júl. hó 18.-i közgyűlésén a sokat küzdő intézetnek keletkezésétől fogva állandó és nemes támogatói iránti hálájának és tiszteletének jeléül ismét 4 alapítványt létesített és pedig Papp Antal munkácsi püspök nevére egy 10.000 K-s, Benkő József szatmári kanonok nevére egy 10.000 K-s, Nuszer Lajos munkácsi gyermekmenhelyi igazgató nevére egy 5000 K-s és Talapkovics Bertalan nagylázi esperes nevére, annak saját adományából, egy 4000 K-s alapítványt.

Itt említjük meg, hogy az egyesület tavalyi közgyűlésén szintén 4 alapítványt létesített az intézetnél: gróf Sztáray Gábor v. főispán, nh. Náray-Szabó Sándor v. államtitkárunk, Hidas Sándor kir. tanfelügyelő és Lörinczy Jenő alispán nevére, összesen 42.000 K tőkével.

Beszerezési előlegben részesülhetnek az áll. alkalmazottak az 1917. évi augusztus hó 1.-én tényleg élvezett fizetés természetével bíró illetményük alapul vétele mellett, az 1916. XXV. tc. alapján engedélyezhető háborús segélynek 50—60—70 százaléka erejéig (esaládi állapotukhoz mérten). Ez előleget a mozgósítás folytán tényleges katonai szolgálatra bevonult alkalmazott részére is lehet engedélyezni, ha az alkalmazott polgári illetményeinek részben vagy egészben való élvezetében a tényleges katonai szolgálat tartama alatt is megmaradt. (A vonatkozó 13.638—1917. eln. sz. rendeletet l. Hivatalos Közlöny, 1917. 19. sz.)

A Siketnéma Sport-Club és a bécsi Taubstammen Turn u. Fussball-Verein közti mérkőzés (május 6.) 0:0 = eldöntetlen eredménnyel végződött. A jövedelem (62 K 40 f) beküldetett a Magyar Vöröskeresztnek. — A verseny bizottsága nyilvánosan elszámolt a Cházár-serlegre begyűlt adományokról. Bevétel: 383 K 84 f. A serlegre kiadás 130 K 00 f. Maradvány 253 K 84 f, amit azzal a javaslatral adtak át S. S. C. vezetőségének, hogy annak gyarapodásáról, gyümölcsöztetéséről gondoskodják és létesítsen egy vándordíjat, melynek évi kamataiból volnának kitűzendők a siketnéma sportmérkőzések és versenyek díjai. Ez összeg legyen a létesítendő vándordíj alapvagyoná és ennek a vándordíjnak neve legyen „*Jólétszi Cházár-vándordíj*”.

A snk. támogatása. Benkő József szatmári kanonok 3000 K névértékben hadikölesönkötvényt adományozott a snk. ungvári intézetének.

Az összes ungvári egyházak felekezeti különbség nélkül május hó folyamán egy vasárnapi istentiszteleten a snk. javára való adakozásra buzdították híveiket, amelynek eredménye 478 K 41 f volt.

Tankönyv. A siketnémák VII—VIII. osztályai számára engedélyezett *történelmi* tankönyv a szerzőnél (Lett József, Kecskemét, Siketnémák intézete) 80 fillér leszállított áron kapható.

A M. S. O.-nak e füzete 1917. szept. hó 1.-én jelent meg.

A némaság gyógyításának új módszere. Az esszeni német hadi-kórházban dr. Muck, a kórház egyik vezetőorvosa, érdekes eljárással gyógyítja a háborús megrázkódtatások következtében megnémult katonákat. Abból indul ki, hogy mivel a némaságot hirtelen ijedség okozta, ugyanilyen foku ijedséggel újra vissza lehet adni az illetők beszélőképességét. Dr. Muck az ijedség érzését magában a hangképző szervben, a gégefőben idézi elő, ahol reflexszerű hangkitörést igyekszik kicsalni. Kísérleteinél az a főszempont, hogy a beszélő szerveknek egyébként teljesen egészségeseknek kell lenniök. Hogy a petyhüdtté vált hangszalagokat csukódásra kényszerítse, golyót és pedig a srapnellöltelékhez hasonló nagyságú acélgolyót vezet be közéjük egy hajlított pálcikával. A páciens elveszti lélegzetét és a megfuladás érzése fogja el ijedtében. Rendkívüli erőfeszítést tesz és automatikusan kiáltásban tör ki. Az első hang, amely előtör torkából, fölébreszti az öntudatában szunnyadó beszélőképességét és csoda módjára azonnal megszólal. Az orvos ügyességén múlik, hogy a megszólaltatott beteg önbizalmát fokozza és hogy az első sikert rendszeres beszéltetéssel addig fokozza, amíg a betegek egészen természetesnek veszik, hogy megszűnt a némaságuk. Dr. Muck eljárásának nagy a sikere és pácienseinek kilencvenkét százalékát szabadította meg eddig a némaságtól. (Pesti Hírlap 1917. júl. 8.)

Képesítő vizsgálatok. A gyp.-i képző hallgatói közül szakvizsgát tett Rott Lajos, Révász Kálmán és Vajda Lajos; alapvizsgát pedig Bernáth István, Gáldy Andor, Liszál Vilmos és Gresz József. A képesítő vizsgálat írásbeli része június hó 26., 27. és 28.-án, szóbeli része 30.-án, az alapvizsgálat írásbeli része június hó 22. és 23.-án, szóbeli része 25.-én tartatott meg dr. Tóth István min. titkár, ügyosztályunk v. vezetőjének jelenlétében.

De l'Épée műveire beérkezett előjegyzés: 1. Snk. ungvári intézete 2—2 pld., 2. Schulmann A. 1 pld., 3. Révász K. 1 pld.

A VKM. a tanulatlan siketnémák váci foglalkoztató intézetének szabályzatát jóváhagyta. (1917. május 31—63.638.)

Szerkesztői üzenetek. Sz. G. A közölt adatokat l. m. é. 126. oldal. — Sch—r. A jegyzéket előre is nagyon köszönöm. A 223. sz.-tól kértem. — Gy. Á. Pittner — a mezei munka miatt — öszre halasztá odautazását. — L. J. Várom a kertésziskoláról szóló híradást.

Tartalom: Meghívó. — Hivatalos rész. — A mi szemináriumunk. (Borbély S.) — Képzők s annak szemináriuma. (Istenes K.) — A többtermelés és a sn.-oktatás. (Szobolovszky I.) — Siketnémák gazdasági iskolája. (M.) — Általános pedagógia. — A háború és mi. (K.) — Vegyesek: Királyi köszönet. — A közoktatásügyi miniszteriumból: Jankovich — gróf Apponyi, Ilosvay — Tóth, Neményi, Tóth I. — Neterda M. — Szaktanácsai gyűlés. — Miniszteri biztosok. — Képesítők. — Gyász hírek (Robozné, Gyömörey, Emmer.) — Váci hírek. — Alapítványok Ungváron. — A snk. támogatása. — Beszerzési előleg. — A némaság gyógyítása. — Lett történelme. — Sn Sport Club. — De l'Épée műve. — A VKM. — Szerkesztői üzenetek.